

”Varför gav ni mig ett könsneutralt namn era jäkla queertroll?”

En kvalitativ undersökning om hur lesbiska föräldrar förhåller sig till samtida genusnormer i uppfostran av sina barn

Av: Vilja Nyman

Handledare: Raili Uibo
Södertörns högskola | Institutionen för kultur och lärande
Kandidatuppsats 15 hp
Genusvetenskap | vårterminen 2019

SÖDERTÖRNS HÖGSKOLA | STOCKHOLM
sh.se

Abstract

In this thesis, I explore how lesbian parents in Sweden relate to norms about gender expression and identity when parenting their children. Through semi-structured interviews with six lesbian parents on their gendered parenting practices I explore how norms regarding gender expression and gender identity are present in and affect the choices they make when raising their children. The reflexive, thematic analysis relies on feminist and queer theories such as Yvonne Hirdman's gender system (*genussystemet*) and Judith Butler's heterosexual matrix as well as performativity theory. The study shows that nearly all interviewees dissociate from normative femininity regardless of their children's sex, although for various reasons. The study also shows that the interviewees renegotiate contemporary norms regarding gender expression and gender identity, by not letting their children be limited by the strict unwritten rules which these norms consist of.

Nyckelord

Genusgörande, genusnormer, genus i barnuppfostran, samkönade föräldrar, lesbiska föräldrar, lesbiska familjer

Innehållsförteckning

INLEDNING	4
SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	5
DISPOSITION	5
BAKGRUND	5
TEORETISKT RAMVERK OCH CENTRALA BEGREPP	6
GENUS OCH GENUSSYSTEMET	6
DEN HETEROSEXUELLA MATRISEN	7
PERFORMATIVITET	8
TIDIGARE FORSKNING	9
METOD	12
SEMI-STRUKTURERAD INTERVJU MED FENOMENOLOGISKT PERSPEKTIV.....	12
TEMATISK ANALYS	12
URVAL OCH MATERIAL	14
INFORMANTPORTRÄTT	15
JAG OCH INFORMANTERNA: NÄRHET OCH DISTANS	16
ANALYS	18
FÖRHANDLANDET MED GENUSSYSTEMET	19
<i>Att undvika det "tjejiga"</i>	19
<i>Att följa normen: med och mot sin vilja</i>	23
OMFÖRHANDLANDEN AV GENUSSYSTEMET OCH BETEENDEN	26
<i>Att ge sina barn fler möjligheter</i>	26
<i>Hur de pratar med sina barn</i>	31
AVSLUTANDE REFLEKTION	34
BEGRÄNSNINGAR MED FOKUS PÅ TILLVÄGAGÅNGSSÄTT.....	35
FRAMTIDA FORSKNING.....	36
REFERENSLISTA	38
APPENDIX	41
KONTAKTANNONS PÅ FACEBOOK	41
INTERVJUGUIDE	42

Inledning

Lillian: Ska vi typ skita i att ge henne en dockvagn bara för att vi har någon sån här genusteori?
Hon måste ju få leka med vad hon vill.

Hur vi skapar, tillägnar oss och gör kön är beroende av heteronormativa regleringar vilka avgör vad vi kan uttrycka och vilka handlingar vi kan utföra. Regleringarna kan förstås som ett normsystem vilket värdesätter könsskillnad utifrån föreställningen om att det endast finns två kön, man och kvinna, vilka förväntas särskiljas för att sedan åtrå varandra (Butler 1990). Vi bekantas med och lär oss om dessa regleringar redan under våra första levnadsår (Hirdman 1988:53). Därför finner jag det intressant att undersöka hur lesbiska föräldrar, som i och med sin sexualitet avviker från heteronormen, förhandlar med dessa reglerande normer om hur vi gör kön i uppfostran av sina barn.

I citatet ovan ifrågasätter Lillian, en av de mödrar som har intervjuats i den aktuella undersökningen, idén om att inte köpa sin dotter en dockvagn på grund av sin medvetenhet om de heteronormativa regleringar jag just redogjort för. Jag intresseras av just detta: hur lesbiska föräldrar förhåller sig till samtida genusnormer, vilka genusgörande praktiker som förekommer i deras barnuppfostran och vad som påverkar hur deras praktiker är utformade.

Merparten feministiska studier som gjorts på regnbågsfamiljer koncentrerar sig främst på skillnaden mellan dessa och heterosexuella familjer (Malmqvist, Hydén & Zetterqvist Nelson 2012). Filosofen Jorge Gato (2016) påtalar att sådana studier har kritiserats för att stärka och upprätthålla heteronormativiteten och han skriver:

...it is time to abandon the “proving similarity” agenda that has characterized most research with families with lesbian or gay parents. In fact, decades of comparative research have already provided much evidence of similarities between heterosexual- and gay/lesbian-parented families /.../ The diversity of families with GLB members is ready to be fully acknowledged and explored on its own terms. (Gato 2016:1)

I linje med Gato menar jag att forskning nu bör fokusera på mångfalden inom regnbågsfamiljer för att synliggöra och undersöka dem på deras egna villkor. Mot bakgrund av detta ämnar jag att i denna undersökning inte jämföra mina informanternas genusgörande praktiker med heterosexuella föräldrars genusgörande praktiker. I stället ämnar jag bidra till representationen av samkönade föräldrars uppfostringspraktiker i samtida feministisk forskning.

Syfte och frågeställningar

I studien som utgör grunden för denna uppsats kommer jag att undersöka hur lesbiska föräldrar förhandlar med samtida genusnormer i uppfostran av sina barn. Jag är ute efter att få syn på de praktiker som innebär att de markerar eller tar avstånd från genuskodade handlingar och uttryck och därigenom på olika sätt tillskriver sina barn genus. Vidare kommer jag utifrån queerfeministisk teori undersöka hur deras praktiker är utformade och vad det kan tänkas bero på.

I analysen tar jag avstamp i queerfeministisk teori för att visa på om, hur och på vilka grunder som de lesbiska föräldrarna är normbrytande eller inte i sin barnuppfostran kopplat till genuskodad performativitet. Jag finner det viktigt att i feministisk forskning undersöka hur samkönade föräldrar förhåller sig till vår tids stereotypa och mycket heteronormativa genusroller i sin barnuppfostran. Detta på grund av potentialen att kunna visa på den mångfald familjepraktiker som är anknutna till genusgörande och som än så länge inte undersökts tillräckligt väl.

Mot denna bakgrund har jag formulerat följande frågeställningar:

- Vilka genusgörande praktiker förekommer i de lesbiska föräldrarnas barnuppfostran?
- Vilka faktorer påverkar hur föräldrarna genuskodar sina barn?

Disposition

Hittills har uppsatsens ämne, syfte och frågeställningar presenterats. I avsnittet härnäst kommer jag redogöra för vad som inspirerade mig att skriva om och undersöka lesbiska föräldrars genusgörande praktiker i sin uppfostran. Därefter presenterar jag de teoretiska utgångspunkter som används i analysen av det insamlade materialet, för att sedan redogöra för samt positionera denna studie i relation till tidigare forskning. Vidare presenteras mina metodologiska val följt av att jag redogör för mitt urval och material. Sedermera följer uppsatsens analysdel vilken jag har delat in i två avsnitt. Efter analysdelen följer avslutande reflektion i vilken jag summerar undersökningens resultat och begränsningar för att slutligen ge förslag på framtida forskning.

Bakgrund

Mitt intresse för att undersöka och skriva om lesbiska föräldrars genusgörande praktiker i sin barnuppfostran väcktes av att jag, som själv är lesbisk, kan fundera på hur jag vill uppfostra mina framtida barn: Vill jag ge dem könsneutrala namn? Vilka kläder och leksaker vill jag att de ska använda? Vilka

böcker vill jag läsa för dem? Hur vill jag inreda deras rum? Och hur ska jag prata med dem om alla dessa saker? Jag vet att jag vill uppfostra mina barn normkritiskt, jag vill ge dem möjligheter att vara nyfikna på sådant som de inte förväntas vara nyfikna på, till och med förväntas visa ointresse för. Jag tror att detta till största del beror på mina feministiska värderingar, men att det även till viss del beror på att jag är queer.

När jag hade bestämt ämnet för denna studie och började söka efter tidigare forskning blev jag förvånad när jag insåg att det var svårt att hitta studier där genuskodade praktiker i barnuppfostran har undersökts i just regnbågsfamiljer. De studier som inriktar sig på genusbegreppen hos barn är främst placerade i förskole- och skolmiljöer. Därför finner jag det intressant att studera föräldrars aktiva roll i skapandet av sina barns genus, men också eftersom föräldrar i stor utsträckning har en avgörande roll i barns idéer om och värderingar av hur genus görs och kan göras (Sutfin m.fl. 2008). Att jag vill fokusera på hur just lesbiska föräldrar gör sina barns genus beror bland annat på bristen av sådana studier samt att jag själv identifierar mig som lesbisk och av den anledningen finner särskilt intresse för lesbiska föräldrafamiljer.

Teoretiskt ramverk och centrala begrepp

I detta avsnitt kommer jag att presentera de teorier jag har använt för att analysera mitt insamlade material. Då jag placerar min undersökning i ett queerteoretiskt forskningsfält ska jag därför, innan jag presenterar de aktuella teorierna, ge en mycket kortfattad redogörelse för queerteoretisk forskning. Inom queerteorin finner vi bland annat studier vilka med ett kritiskt perspektiv fokuserar och studerar det heteronormativa i samhället. Detta heteronormativa innebär att det heterosexuella betraktas som något ”naturligt”, enhetligt och allomfattande (Butler 1990; Rosenberg 2002:13). Denna föreställning vidmakthålls genom att heteronormativiteten genomsyrar kulturen och utgörs av såväl relationer som av strukturer, institutioner och handlingar (Butler 1990; Rosenberg 2002:13). Istället för att godta förklaringsmodeller som förstår heterosexualiteten som ursprung, ämnar man i queerteoretisk forskning visa på sådant som motsäger sig den ”stabila” heterosexualiteten och de normer som tillkommer med den (Rosenberg 2002:63).

Genus och genussystemet

Begreppet *genus* kan förstås på en mängd olika sätt. Ibland avser det identitet, ofta avser det handlingar, i vissa fall sexualitet och ibland alla dessa samtidigt. Hur det förstås skiljer sig alltså åt vilket i många fall beror på vem eller vilka som talar om det och i vilken kontext. Jag förstår genus i linje med sociologen Raewyn Connell (2009) som beskriver genus som en social struktur, att varandet (och identifierandet) som till exempel man eller kvinna inte är ett av biologin förutbestämt tillstånd utan snarast är ett aktivt

skapande (2009:24, 18). Hon beskriver det som att inläraren aktivt förhåller sig till och arbetar med genus och att det således är något vi tillägnar oss (2009:134). I denna studie betecknar begreppen *genusskapande* och *genustillskrivande* således de praktiker som innebär att mina informanter skapar och förhandlar med sina barns genus.

I flera svenska samhällsanalyser vidhåller forskare att genus ordnas systematiskt (Wahl m.fl. 2018:33). Genusordningens systematiska karaktär innebär enligt historikern Yvonne Hirdman (1988) en ordningsstruktur av kön, en ordning som hon menar är förutsättningen för andra ordningar, exempelvis sociala, politiska och ekonomiska:

[Genussystemet] ska förstås som en dynamisk struktur (system); en beteckning på ett "nätverk" av processer, fenomen, föreställningar och förväntningar, vilka genom sin interrelation ger upphov till ett slags mönstereffekter och regelbundenheter. (Hirdman 1988:51)

Genussystemet innefattar två logiker: Den ena är *dikotomin* som innebär att manligt och kvinnligt isärhålls och inte bör blandas. Den andra logiken, *hierarkin*, innebär att "mannen" utgör normen för det allmängiltiga och det normala (1988:51). Isärhållandet kommer bland annat till uttryck i föreställningar om vad som är "manligt" och "kvinnligt" och det är på så vis meningsskapande: människor orienterar sig i världen efter denna uppdelning (Wahl m.fl. 2018:35). Vidare är dikotomin förutsättning för hierarkin som genererar det manliga som norm och den generella underordningen av det kvinnliga (1988:51–52).

Hirdman menar att vi inte föds som man eller kvinna: identiteter är något som skapas och återskapas, och beror på det som hon kallar för "tankefigurernas makt" (1988:52). Detta (makt)skapande, eller tillägnande, sker på tre olika nivåer: via *kulturell överlagring* som besitter tankefigurernas makt och som även kommer till uttryck i nästa nivå, *social integration*, som mycket kortfattat innefattar arbetsdelningen mellan könen. Dessa två nivåer påverkar den sista nivån, som är mycket aktuell i denna studie, och som berör *socialisering*. Socialisering, menar Hirdman, innebär direkt inläring, och sker på ett individuellt plan redan under människors första levnadsår (1988:53). I och med att denna studie undersöker lesbiska föräldrars genustillskrivande praktiker i sin barnuppfostran, undersöks med andra ord socialiseringen i dessa familjer.

Den heterosexuella matrisen

Heteronormativiteten, det vill säga upprätthållandet av heterosexualitet som något allmängiltigt, är djupt förankrad i vår kultur. Den heterosexuella matrisen, en teori myntad av Judith Butler (1990, 2004), kan förklaras som ett sätt att systematisera normer genom att utgå från en heteronormativ tvåkönsnorm, det vill säga att det endast finns två kön. Dessa två kön, man och kvinna, förväntas enligt detta normsystem

först särskiljas från varandra för att sedan åtrå varandra. Butler menar att kulturen förutsätter könade, och därmed heteronormativa, beteenden (1990:491).

Normsystemet som utgör den heterosexuella matrisen innebär att omgivningen värdesätter och förutsätter könsskillnad. Genom denna av omgivningen förväntade könsskillnad skapas subjekt då människor utför vissa handlingar på så sätt att de förstås som antingen flickor eller pojkar, som kvinnor eller män. Personer som faller utanför dessa kategorier betraktas som avvikande, likaså är personer som inte är eller uppfattas som heterosexuella avvikande. Butler (1990) menar att detta avvikande, att inte uppfattas som ”antingen eller”, får till följd att du inte har samma förutsättningar att subjektiveras, således har du inte heller samma förutsättningar att bli till och av omgivningen förstås som en mänsklig person.

Teorin om den heterosexuella matrisen är användbar i min analys eftersom den bland annat redogör för hur kön, genus och sexualitet regleras och bestäms utifrån heteronormativa föreställningar (2004:40). För att beskriva hur detta kan komma till uttryck använder jag mig av performativitetsteorin.

Performativitet

Butler menar att genus skapas och görs genom upprepande handlingar, det är *performativt*. Genus är något vi *gör* snarare än något vi *är* eller *har*, vilket hon förklarar utifrån teorin om den heterosexuella matrisen (1990). Hon menar att genus uppfattat som en enhet är ett resultat av olika reglerande praktiker som genom obligatorisk heterosexualitet söker tillskriva genus enhetlighet, något hon menar inte är möjligt (1990:42). Hon problematiserar föreställningen om genus (*gender*) som kopplat till kön (*sex*) och menar att genus, hur vi gör kön, inte är relaterat till biologi, inte heller är det relaterat till könsidentitet:

There is no gender identity behind the expression of gender; that identity is performatively constituted by the very ”expressions” that are said to be its results. (Butler 1990:25)

Vad hon menar med detta är att det inte finns någon könsidentitet som ligger ”bakom” subjektet och de handlingar som det utför och uttrycker. Snarare, genom betydelsebärande och upprepande handlingar, görs vissa handlingar möjliga genom de normer som är tillgängliga i sammanhanget du befinner dig i. Enligt Butler fungerar distinktionen mellan genus och kön därigenom som ett argument för att visa på att genus är kulturellt konstruerat (1990).

I artikeln *Könet brinner fortfarande!* som är en omskrivning av Butlers (1990) *Gender Trouble: Feminism and the subversion of identity*, förklarar genusvetaren Tiina Rosenberg (2015) att Butler ofta missförstås, som att hennes idéer om performativitet handlar om att man går upp på morgonen och genom exempelvis sina kläder väljer vilket genus man ska iklä sig. Men detta är felaktigt, och det är viktigt att

understryka. Rosenberg förtydligar att genus enligt Butler varken är ett fritt val eller något som görs frivilligt:

...performativitet baserar sig på upprepning och handlar ofta om en förtryckande och smärtsam upprepning av genusnormer. Det handlar inte om frihet utan tvärtom är det frågan om hur människan ska agera i denna fälla hon ofrivilligt hamnat i. (Rosenberg 2015:151)

Rosenberg menar att det finns en "kardinalregel" för genus: att genus begripliggörs, regleras och avgörs av idén om att män är maskulina och kvinnor är feminina, och inte minst heterosexuella (2015:153). Detta menar hon "bottnar i en homofobi och producerar den heteronormativa begriplighet som samhället tycks behöva." och att "det är heterosexuell normativitet som skapar och befäster genus och inte tvärtom." (Rosenberg 2015:153). Vad hon menar är att våra genusnormer är starkt präglade och påverkade av heteronormativiteten, och att hur vi gör genus sällan är något vi väljer själva.

Tidigare forskning

Forskningen som koncentrerar sig på lesbiskt föräldraskap har ständigt utvecklats sedan den etablerades på 1970-talet i USA (Malmqvist, Hydén & Zetterqvist 2012:145). Dess forskare har hittills tenderat att studera barnens psykiska och sociala välbefinnande, och oftast i jämförelse med barn som växer upp i den så kallade kärnfamiljen, det vill säga med heterosexuella föräldrar, eller med barn som växer upp med en ensamstående mor (Malmqvist, Hydén & Zetterqvist Nelson 2012, se bland annat: Green et. al 1986; Fulcher & Patterson 2008; Clarke, Coyle & Wilkinson 2002). Mindre uppmärksamhet har däremot vistats åt att studera hur lesbiska föräldrar förhåller sig till rådande genusnormer i uppfostran av sina barn. Sökningar efter tidigare forskning har i huvudsak skett via Google Scholar, DiVA, Gender Studies Database, Libris, Söder Scholar samt via kedjesökning. Jag har använt sökord såsom queer family life, lesbian family life, lesbian families, gender role development, gender och barnuppfostran (samtliga på såväl engelska som på svenska). Genom detta har jag funnit en stor mängd studier men endast ett fåtal som går i tydlig linje med den aktuella studien. I detta avsnitt presenteras en översikt över några studier som på ett eller flera sätt står i relation till min undersökning.

I sin bok *Rosa: den farliga färgen* undersöker och redogör socialantropologen och genusvetaren Fanny Ambjörnsson (2011) bland annat för småbarnsföräldrars attityder kring färgen rosa och hur denna färg bär på betydelser och budskap kopplade till vårt samhälles värderingar om och organisering av genus och sexualitet. Resultatet av studien som boken är baserad på visar bland annat att det främst är mammor som är engagerade i diskussioner om genus- och könsroller, där flickorna/döttrarna står i fokus, samt att

pojkers genus- och könsroller är snävare än flickors (2011).¹ Tack vare intervjuer med barn kunde Ambjörnsson även visa på att de redan i femårsåldern har uppfattningar om färger som genuskodade, exempelvis menar en femårig pojke att pojkar har alla färger ”utom rosa” (2011:61). Ambjörnsson hänvisar till pedagogen Anette Hellman som i sin avhandling undersökte genusskapande bland barn på en förskola och som visar på att när barnen lekte och tilldelade varandra roller var det färgerna på deras kläder som avgjorde vilken roll de fick (som till exempel mamma eller pappa) snarare än barnens kön. Hade ett barn rosa färger på sina kläder fick det inte ha roller som exempelvis Batman eller pappa, även om barnet var en pojke (Hellman 2010 i Ambjörnsson 2011:61).

Min undersökning skiljer sig från Ambjörnssons studie genom att jag inte kommer intervju barn och inte heller heterosexuella föräldrar, samt genom att jag undersöker mina informanternas genusskapande och genusgörande uppfostringspraktiker i allmänhet, snarare än relaterat färgen rosa specifikt.

I studien *How Lesbian and Heterosexual Parents Convey Attitudes about Gender to their Children: The Roles of Gendered Environments* undersöker Erin Sutfin m.fl. (2008) sambanden mellan föräldrars attityder kopplade till genus-/könsroller, deras barns attityder kopplade till genus-/könsroller samt barnens mer eller mindre genus-/könsstereotypa rum i hemmet. Vidare jämfördes huruvida resultaten mellan de lesbiska och de heterosexuella familjerna var lika eller inte, och hur. I både de lesbiska och de heterosexuella familjerna speglades föräldrarnas attityder kopplade till genusroller i utformandet av barnens rum och i barnens attityder till genus-/könsroller, dock visar resultaten på att barn till lesbiska föräldrar inte har lika genus-/könsstereotypa rum och inte heller lika traditionella (normativa) attityder till genus-/könsroller som barn till heterosexuella föräldrar har (2008:501, 509). Fastän denna studie jämför lesbiska familjer med heterosexuella familjer är den relevant för den aktuella studien eftersom resultaten visar på att och hur föräldrars attityder till genus- och könsroller påverkar hur de tillskriver sina barn genus/kön.

I artikeln *How Queer! – The Development of Gender Identity and Sexual Orientation in LGBTQ-Headed Families* fokuserar Arlene Istar Lev (2010) på hur forskning om HBTQ-familjer har förminskat komplexiteten i barns utveckling av genus- och könsidentiteter och sexualitet under uppväxten i queera familjer. I artikelns sammanfattning förklarar Istar Lev att ”This article challenges family therapists to recognize the enormous societal pressure on LGBTQ parents to produce heterosexual, gender-normative children” (2010:268). Jag finner denna artikel mycket relevant i relation till min undersökning eftersom Istar Lev redogör för hur samkönade föräldrar är mycket pressade att uppfostra sina barn utifrån samhällets heteronormativa värderingar. Såväl föregående artikel som denna är användbara i den aktuella

¹ Se även Fulcher, Sutfin & Patterson (2008:332) för studier med liknande resultat.

studiens analys för att ytterligare kunna visa på *hur* samt att förklara *varför* mina informanter tillskriver sina barn genus på de sätt de gör.

Anna Malmqvist, lektor i psykologi vars forskningsområde berör samkönade pars familjer, har publicerat flera studier om lesbiska pars familjebildning. Ett exempel är boken *Lesbiska småbarnsföräldrar: utmaningar i en tid av möjligheter* (2016) där hon i studien som ligger till grund för boken följde en stor grupp lesbiska pars resor från att planera barn fram till dess barnen var i förskoleålder. I boken skildrar Malmqvist möjligheter för lesbiska att i vår samtid bilda familj men också de utmaningar dessa mödrar samtidigt kan ställas och ställs inför som småbarnsföräldrar i ett heteronormativt samhälle. Vad som skiljer min undersökning från hennes forskning är att jag i den aktuella studien fokuserar särskilt på lesbiska föräldrars genusgörande praktiker i sin barnuppfostran.

The Family of Woman. Lesbian Mothers, Their Children and the Undoing of Gender är titeln på en bok som baserats på en omfattande studie utförd i USA på 34 familjer i vilka föräldrarna är lesbiska. Forskaren och skribenten, Maureen Sullivan (2004), analyserar och redogör för de mycket personliga berättelser som hennes informanter delat med sig av i intervjuer, men hon redogör också för deras familjepraktiker vilka hon tagit del av genom observationer. Unikt för denna studie är att informanterna är av både arbetarklass, medelklass, övre medelklass och överklass, något som möjliggjorde för Sullivan att belysa hur familjernas differentierande klassbakgrunder påverkar och avgör deras olika möjligheter att bryta heteronormativa föräldrapraktiker, såsom att den gravida efter barnets eller barnens födsel spenderar mest tid hemma och med barnet/barnen och den andra föräldern arbetar och är mer frånvarande (2004:93–123).

Likt Malmqvist behandlar inte heller Sullivan sambandet mellan samkönade föräldrar och genusgöranden i barnuppfostran. Dock erbjuder hennes djupgående klassanalys fler nyanser och perspektiv i den tidigare forskningen vilket jag finner viktigt att belysa. Jag menar att familjers klasstillhörighet, oavsett vilka föräldrarna är, skulle kunna påverka hur de skapar och formar sina barns genus.

”That’s our kind of constellation”: *Lesbian Mothers Negotiate Institutionalized Understandings of Gender within the Family* är namnet på en studie som baserats på intervjuer med 14 lesbiska mödrar i vilken forskarna Susan Dalton och Denise Bielby (2000) fokuserar på hur mödrarna såväl använder som utmanar och omvandlar institutionaliserade, heteronormativa praktiker och förståelser av familjen. De menar att lesbiska mödrar omvandlar sociala och kulturella förståelser av familjen och föräldraskap eftersom de inte har möjlighet att leva upp till den heteronormativa ”mamma/pappa”-uppdelningen som existerar i den traditionella kärnfamiljen, eftersom denna uppdelning inte är tillgänglig för dem. Studiens resultat visar på att lesbiska mödrar utmanar ”familjen” som heteronormativ institution i en tvåstegs-process: först förankrar de (mödrar sinsemellan inom en familj) mycket medvetet sina delade tankar om

sin familj för att kunna skapa och beskriva den. Därefter förhandlar de aktivt sin familjestatus med omgivningen, en process som innebär att de utmanar det institutionella familjemanuskriptet som utgörs av de normativt ”rätta” rollerna kvinna/mamma och man/pappa (2000:40).

Dalton och Bielbys studie skiljer sig från min sett till vad som undersöks. Likväl är den relevant eftersom forskarna visar på hur lesbiska mödrar går tillväga i mötet med och utmanandet av heteronormativa idéer om familjen och föräldraskap.

Metod

Semi-strukturerad intervju med fenomenologiskt perspektiv

Forskarna Steinar Kvale och Svend Brinkmann (2009) redogör i sin bok *Den kvalitativa forskningsintervjun* för den kvalitativa intervjun ur ett fenomenologiskt perspektiv. De menar att fenomenologi i kvalitativa studier generellt innebär ”ett intresse av att förstå sociala fenomen utifrån aktörernas egna perspektiv” och att forskaren beskriver världen ”som den upplevs [av aktörerna] enligt antagandet att den relevanta verkligheten är vad människor uppfattar att den är.” (Kvale & Brinkmann 2009:42). Med detta menas att forskaren söker förstå betydelsebärande erfarenheter i intervjupersonens levda vardagsvärld ur dennas perspektiv. Huvuduppgiften för forskaren är ”att skaffa sig beskrivningar så att de får ett relevant och pålitligt material som det går att bygga tolkningar på.” (Kvale & Brinkmann 2009:149). I dessa intervjuer läggs tonvikten på intervjupersonens upplevelser av ett ämne vilket innebär att intervjuaren i större utsträckning ställer frågor som ska fånga upp dessa upplevelser och i mindre utsträckning ställer frågor som är till för att fånga upp intervjupersonens åsikter (2009:43). I min intervjuguide fokuserade jag därför på att formulera frågor om hur mina informanter känner och vad de egentligen gör i vissa situationer, och inte så mycket om vad de tycker. Däremot visade sig detta vara lättare sagt än gjort: även fast jag under intervjuerna försökte fånga upp mina informanternas känslor och upplevelser återkom de i de allra flesta fall till att prata om deras synsätt på exempelvis genus och könsstereotyper samt om deras åsikter om dessa och andra fenomen.

Kvalitativa intervjuer med ett fenomenologiskt perspektiv är semi-strukturerade; de är varken utformade som ett öppet vardagssamtal eller slutna med ett strikt frågeformulär (2009:43). Vad som är särskilt viktigt med intervjuer som vilar på en fenomenologisk ansats är att forskaren visar största möjliga öppenhet för det som informanten berättar och därför låter bli att fälla något slags omdöme om det som sägs, något som kallas fenomenologisk *reduktion* (2009:42–43).

Tematisk analys

För att analysera materialet och fokusera de delar av intervjuerna som kan användas för att besvara uppsatsens frågeställningar har jag använt den kvalitativa analysmetoden *tematisk analys*. Som stöd för i

denna process har jag utgått från Virginia Braun och Victoria Clarkes (2006) artikel *Using thematic analysis in psychology* vilken erbjuder ett tillvägagångssätt uppdelat i sex olika steg för att identifiera återkommande mönster i informanternas berättelser.

Det första steget utgörs av transkribering av intervjuerna för att forskaren ska bekanta sig med materialet, *data corpus* (2006:79). I samma steg läser forskaren djupgående igenom de transkriberingar som gjorts för att finna återkommande mönster, något jag gjorde med viss förkunskap om materialet då jag själv har genomfört intervjuerna (2006). Detta innebar att jag redan i det första steget hade en analytisk ingång till läsningarna.

Följande steg utgörs av att forskaren *kodar* materialet. Koderna fungerar som ett hjälpmedel för att forskaren ska kunna identifiera materialets mest relevanta delar (2006:88). Vidare kan ens kodning vara antingen data- eller teorifokuserad (2006:88–89). I detta fall har den teorifokuserade varianten använts vilket innebär att kodningen styrdes av de teorier som ligger till grund för studien, i detta fall genusystemet, den heterosexuella matrisen och performativitet. Några av de koder som materialet för denna studie genererade var exempelvis *femininitetsförakt*, *rädslor som regnbågsfamilj*, *utmaningar* och *färgen rosa*.

I det tredje steget skapar forskaren olika textdokument för att kategorisera de koder som identifierats i materialet. Kategorierna utgör på så vis oarbetade *teman* som börjar ge form åt analysen. Dessa teman är relaterade till studiens frågeställningar och utmärks av upprepningar och mönster i det insamlade materialet. I detta steg avgränsas ens *data corpus* till det som Braun och Clarke kallar för *data set*: de delar av materialet som används i analysen (2006:79).

Det fjärde och det femte steget går hand i hand med varandra, där det fjärde innebär att relationen mellan ens teman och kodade utdrag granskas utifrån hur väl de korrelerar med varandra och det femte steget innebär att forskaren ytterligare definierar och förfinar dessa teman utifrån studiens syfte (2006:87, 92). Att steg fyra och fem går hand i hand med varandra innebär att denna process inte är linjär; jag har snarare gått fram och tillbaka mellan dem för att kunna avgöra vilket material som är relevant för min studie för att därigenom ha möjlighet att namnge de teman som ligger till grund för analysen. De två teman jag har identifierat och i analysen utgår från har fått namnen *Att förhandla med normer* och *Omförhandlanden av genuskodade egenskaper och beteenden*.

Processen mellan steg fyra och fem har inneburit att jag har kunnat urskilja mönster och upprepningar inom respektive tema, vilket har resulterat i vad som kallas *underliggande teman*. Temat *Att förhandla med normer* har två underteman: *Att undvika det "tjejiga"* samt *Att följa normen: med och mot sin vilja*. Det andra temat, *Omförhandlanden av genuskodade egenskaper och beteenden* har även det två underteman: *Att ge sina barn fler möjligheter* samt *Hur de pratar med sina barn*. Mina teman och

underteman presenteras mer utförligt i uppsatsens analysdel, vilket också utgör metodens sjätte och sista steg: att redogöra för dessa samt för deras relevans relaterat till undersökningens syfte (2006:93).

Urval och material

Efter att ha presenterat den intervjumetod och analysmetod jag använt i min undersökning ska jag i detta avsnitt presentera samt problematisera kriterierna som mina informanter behövde uppnå för att få delta i undersökningen. Därefter redogör jag för hur jag kom i kontakt med mina informanter, för att sedan porträttera dem. Avslutningsvis reflekterar jag kring relationen mellan mig och informanterna.

Som har framgått har jag i denna undersökning intervjuat lesbiska föräldrar. I avsnittet om bakgrunden för denna uppsats skrev jag att detta bland annat beror på avsaknaden av sådana studier samt att jag själv är lesbisk. Men att jag endast vill intervjua lesbiska, och inte till exempel bi- eller pansexuella föräldrar, beror även på att jag därmed kan utesluta att hur informanterna förhandlar med samtida heteronormativa genusnormer och -praktiker kan bero på att de skulle kunna leva i en heterosexuell relation. Jag menar inte att heteronormer inte är aktuella i homosexuellas liv, utan snarast att det faktum att föräldrarna är lesbiska kan tala för hur internaliserade normerna är även bland homosexuella. De svårigheter och möjligheter som de lesbiska föräldrarna möter i förhandlandet med samtida heteronormativa genuspraktiker i sin barnuppfostran skulle i sådant fall kunna visa på detta.

Ett annat kriterium jag har behövt reflektera kring är åldern på föräldrarnas barn. I eftersökandet av informanter var kriteriet att de skulle ha barn som är mellan 1–10 år gamla. De par jag fick kontakt med och som kunde bli intervjuade tillsammans var de tre par som jag också har intervjuat. Samtliga har, av ren tillfällighet, barn som är mellan 1.5 och 2.5 år gamla.² Detta ser jag som en fördel sett till undersökningens syfte eftersom småbarn (0–3 år) inte själva kan bestämma vad de till exempel ska ha för kläder på sig i samma utsträckning som äldre barn kan, något som därför blir föräldrarnas uppgift. Därigenom är småbarnsföräldrars genustillskrivande praktiker mer omfattande än föräldrar till äldre barn.

Att mina informanter är i relationer med varandra och att jag har intervjuat dem i par är något som behöver problematiseras. Det kan bland annat innebära att de påverkar och påverkas av varandra och därmed utelämnar information som de skulle kunna dela med sig av om de hade intervjuats självständigt. Det kan även innebära att det skapas en maktobalans mellan dem vilket bland annat kan leda till att den ena säger mindre än den andra (Jowett & O'Toole 2006:459–460; Thomsson 2010:69, 71), något som till exempel hände i två av intervjuerna där den ena partnern tog mer plats än den andra. Det kan även innebära

² Det var flera andra som hörde av sig via min kontaktannons på Facebook (se mer info under ”Informantporträtt” och i appendix) och som hade barn i högre ålder, men inga av dessa hade möjlighet bli intervjuade i sällskap med den andra föräldern.

att den ena inte är bekväm med att argumentera emot den andra, något som däremot kan vara svårt för intervjuaren att identifiera (2006:459–460; 2010:69, 71).

Att intervjuar par kan även få positiva följder, till exempel att de hjälps åt att minnas saker att berätta om och gemensamt prata engagerat om dessa erfarenheter. Ett annat exempel är att de kan ifrågasätta varandras uttalanden och därför argumentera för sin sak för att kunna övertyga varandra om sina respektive uttalanden, något som jag som forskare inte kan på samma sätt eftersom jag inte har samma närhet till paren som de har till varandra (Thomsson 2010:69). Båda dessa exempel inträffade i samtliga intervjuer som utfördes för denna undersökning vilket innebär att det som sas ibland förstärktes och ibland förändrades genom informanternas återkopplingar till varandra (2010:39). Dessutom innebär det faktum att de intervjuats i sällskap med varandra och att jag intervjuat dem ensam att maktasymmetrin som den kvalitativa intervjun innebär inte var lika påtaglig. De var inte ensamma om att besvara de frågor vilka jag som intervjuare ställde vilket kan ha lett till att de var mer bekväma med intervjusituationen än vad de hade varit om jag hade intervjuat dem var för sig. Samtidigt är inte syftet att denna maktasymmetri ska elimineras eftersom intervjusituationer alltid innefattar viss maktobalans (Hesse-Biber 2007:142; Ramazanoğlu & Holland 2002). Därför är det viktigt att jag som forskare reflekterar över hur våra olika ”roller” påverkade vad som sas och därmed påverkar den kunskapsproduktion som intervjun möjliggör, vilket jag gör i materialavsnittets sista del.

Informantporträtt

Innan jag utförde de intervjuer som utgör undersökningens material utförde jag en pilotintervju med två bekanta. Det var genom detta par jag fick kontakt med det par jag sedan kom att intervjuar först. De andra två paren fick jag kontakt med genom Facebookgruppen *Regnbågsfamiljer* i vilken jag eftersökte informanter med hjälp av en egenskriver kontaktanns.³ I början av alla intervjuer samlade jag in information om mina informanternas respektive bakgrund, såsom till exempel var de växte upp, om de har några syskon, var de bor, vad de jobbar med och dylikt.⁴ Forskarna Madeleine Jowett och Gill O’Toole (2006) skriver i sin artikel *Focusing researchers’ minds: contrasting experiences of using focus groups in feminist qualitative research* att empirisk forskning måste inkludera ”en medvetenhet /.../ om de sociala och kulturella platser från vilka [berättelserna] tas ifrån.” (Jowett & O’Toole 2006:268–269, min översättning). Med det menar de att forskaren behöver ha en bakgrundsbild av sina informanter för att kunna göra en rättvis analys av deras utsagor eftersom människor påverkas av sina tidigare erfarenheter och av den kontext de befinner sig i. Nedan presenteras bitar av den bakgrundsinformation jag samlat in av mina informanter. Viktigt att notera är att samtliga namn är fingerade.

³ Se appendix.

⁴ Se ”Intervjuguide” i appendix.

Lillian och Ida var det första paret jag intervjuade. Lillian är 28 år, Ida är 30 år och deras dotter Charlie är 1.5 år. Ida var den som bar Charlie under graviditeten. Familjen bor i en småstad med drygt 20,000 invånare. Båda föräldrarna är högutbildade, den ena är jurist och den andra är präst. Intervjun var mycket lättsam och trevlig, de båda pratade ungefär lika mycket och de var tydliga med när de inte delade åsikter med varandra. De pratade mycket och besvarade mina frågor mycket noggrant och utvecklat.

Den andra intervjun jag utförde hölls med Sara 41 år och Johanna 43 år. Deras dotter Madicken är 1.5 år och de väntar en son som är beräknad sommaren 2019. Sara var den som bar Madicken och är den som bär deras son. Familjen bor i en småstad med drygt 35,000 invånare. Sara har en treårig universitetsutbildning och arbetar som socialsekreterare, Johanna, som inte har eftergymnasial utbildning, arbetar på logistikavdelningen för ett stort internationellt företag. Denna intervju löpte på bra. Sara pratade mer än Johanna. De framstod som mycket samspelade i sina åsikter men kunde båda säga emot den andra de få gånger de märkbart hade olika uppfattningar om något.

Frida och Ebba var det tredje och sista paret som intervjuades. Frida är 41 år, Ebba är 37 år och deras son Albin är 2.5 år. Ebba var den som bar Albin under graviditeten. Denna familj bor i en småstad med färre än 20,000 invånare. Båda föräldrarna är utbildade och arbetar som undersköterskor men Ebba utbildar sig i dagsläget samtidigt till sjuksköterska. Denna intervju var mycket avslappnad fylld med både skratt och allvar. Vi småpratade närmare 30 minuter både innan och efter samtalet spelades in, men då om sådant som inte berörde det vi pratade om under själva intervjun. Att vi småpratade länge innan intervjun upplevde jag bidrog till den avslappnade stämningen och möjliggjorde att vi alla kunde prata lättsamt under intervjun. Ebba pratade mer än Frida och precis som de två andra paren kunde de säga emot varandra när de hade delade åsikter.

Jag och informanterna: närhet och distans

Innan jag går vidare till uppsatsens empiri- och analysdel ska jag först reflektera kring min relation till informanterna som ”insider” och ”outsider” och hur det eventuellt kan ha påverkat empirin som insamlats. Forskaren Sharlene Nagny Hesse-Biber (2007) skriver i sin artikel *The practice of feminist in-depth interviewing* att forskaren i feministiska intervjuer måste vara medveten om sin liksom informantens subjektsposition, och deras respektive positioner i relation till varandra (2007:113–114, 117, 128–129). Detta beror på att feministiska intervjuer i de allra flesta fall innebär att forskaren, för att kunna belysa erfarenheter tillhörande människor av en eller flera marginaliserade grupper, ställer frågor som vanligtvis hamnar i skymundan. Jag kommer därför först reflektera kring hur jag som forskare är ”insider” i relation till mina informanter, det vill säga vilka subjektspositioner vi delar, och sedan reflektera kring hur jag som forskare är ”outsider”, det vill säga vilka subjektspositioner jag inte delar med mina informanter.

Det jag och samtliga mina informanter bland annat delar är att vi är homosexuella. Detta innebär att jag har en bredare förståelse för vad det kan innebära att leva i en samkönad relation än vad jag skulle ha haft om jag hade identifierat mig som heterosexuell. Att mina informanter utåt sett verkade ha lätt för att prata öppet om exempelvis sina svårigheter som just regnbågsfamiljer kan vara ett exempel på vad det fick för positiva följder. Men denna delade subjektsposition kan även ha fått negativa följder. Ett par sa till exempel att de hellre umgås med heterosexuella par än med lesbiska par varav en av föräldrarna sa: ”De [heterosexuella par] är mindre fördomsfulla, alltså det är jättekonstigt att säga, men de dividerar inte om öppen och stängd donator och sånt. Jag har aldrig hamnat i diskussioner med dem.” Att jag är lesbisk kan alltså även ha inneburit att mina informanter inte tog upp vissa saker på grund av tidigare erfarenheter av att andra lesbiska har haft åsikter om sådant som berör samkönat föräldraskap. Det faktum att det här paret trots det tog upp just detta kan dock tala för att de var bekväma nog för att berätta om sådant som de inte gärna tar upp med andra lesbiska.

En annan erfarenhet jag och mina informanter delar är att vi är vita. Jag menar att det är viktigt att belysa detta eftersom jag skulle ha reflekterat kring om någon eller flera av informanterna inte var vita. Att jag är vit kan vara en förklaring till varför inga rasifierade personer kontaktade mig med intresse av att bli intervjuade. I och med att jag inte kan förstå den fulla innebörden av vad det innebär att vara rasifierad samt att jag i detta sammanhang även är forskare skulle jag därför inneha en än mer differentierande maktposition än en icke-vit informant. Maktbalansen skulle därmed kunna upplevas som för påtaglig (Hesse-Biber 2007:140).

Slutligen ska jag nu reflektera kring hur jag är en ”outsider” i relation till mina informanter. Forskarna Caroline Ramazanoğlu och Janet Holland (2002) skriver i sin bok *Feminist Methodology: Challenges and Choices* att ”In social research, researcher and researched always stand in some social relationship to each other, but these relationships are rarely balanced, or ones with fully shared meanings.” (2002:106). Vad de menar är att feministiska forskare måste reflektera kritiskt kring relationerna till sina informanter för att inte riskera att ta för givet att de, på grund av att de [både forskare och informanter] exempelvis identifierar sig som kvinnor, delar liknande erfarenheter med varandra (2002:106). I detta fall är jag och mina informanter inte bara kvinnor, vi delar även att vi identifierar oss som lesbiska, vilket gör det än mer viktigt att jag i rollen av forskare belyser våra olikheter för att minska risken att jag i min analys tolkar vardera informants berättelser utifrån mina erfarenheter.

Att jag studerar genusvetenskap på högskolenivå, något som ingen av mina informanter har gjort i samma utsträckning, är viktigt att uppmärksamma eftersom uppsatsens ämne är just genus och genuspraktiker. Det är därför av betydelse att jag har våra olika kunskaper om genus och genusnormer i åtanke när jag analyserar deras utsagor och hur de tillskriver sina barn genus samt att mina värderingar, åsikter och min bakgrund påverkar den kunskap som produceras (Hesse-Biber 2007:129–130). Vad de

berättade under intervjuerna kan exempelvis ha påverkats av att de ville vara ”duktiga” informanter, påverkade av vad de trodde att jag förväntade mig och/eller ville att de skulle berätta (2007:131).

Ytterligare något som skiljer mig från mina informanter är att jag inte är förälder vilket bland annat skulle kunna innebära att jag, på grund av att jag inte har erfarenheter av att uppfostra barn i egenskap av förälder, missade att ställa frågor som skulle kunna vara relevanta. För att minska risken för att detta skulle ske orienterade jag mig inom det queerteoretiska forskningsfältet med inriktning mot föräldraskap. Dessutom läste jag handböcker för föräldrar och pedagoger⁵ samt pratade jag om barnuppfostran med människor jag känner som är föräldrar. Detta gjorde jag för att slutligen kunna skriva en väl genomtänkt intervjuguide och på så vis kunna ställa relevanta frågor till mina informanter.

Den sista olikheten jag ska ta upp är att jag till skillnad från samtliga mina informanter är född och uppväxt i en storstad, närmare bestämt Stockholm, vilket kan ha påverkat deras inställning gentemot mig. Ett exempel som tyder på det är att en förälder när hon hörde min röst för första gången suckade lite lätt per automatik, något som kan ha berott på att jag pratar stockholmska (om än inte särskilt brett). Att hon eller fler informanter har eller skulle kunna tänkas ha en delvis negativ inställning gentemot personer som talar stockholmska och/eller bor i Stockholm skulle kunna innebära att det skapas en viss distans mellan oss, vilket i sådant fall kan ha påverkat vad de delade med sig av och inte. Denna delvis negativa inställning gentemot personer som pratar stockholmska kan tänkas bero på den generellt sett differentierade klassbakgrunden mellan personer som bor i Stockholm och personer som bor i småstäder.

Analys

Genom den tematiska analysens fem första steg har jag utifrån mina mycket omfattande transkriberingar synliggjort och sedan lyft ut de återkommande mönster och beskrivningar vilka har varit relevanta för att jag ska kunna besvara mina forskningsfrågor. Detta har lett mig fram till den tematiska analysens sjätte och sista steg: att presentera mina teman och deras respektive underteman för att senare i analysen redogöra för deras relevans i relation till undersökningens syfte och frågeställningar.

Det första temat som presenteras i analysen har fått namnet *Förhandlandet med genusnormer* i vilket jag i mina informanters utsagor har kunnat urskilja mönster till två underliggande teman: *Att undvika det ”tjejiga”* samt *Att följa normen: med och mot sin vilja*. Det andra övergripande temat har fått namnet *Omförhandlanden av genuskodade egenskaper och beteenden*. I detta tema kunde jag i mina informanters

⁵ *Ge ditt barn 100 möjligheter istället för 2 – om genusfällor och genuskrux i vardagen* skriven av Kristina Henkel och Marie Tomičić (2009) är den handbok jag främst har använt.

utsagor urskilja mönster till två underliggande teman: *Att ge sitt barn fler möjligheter* samt *Hur föräldrarna pratar med sina barn*.

I citaten som tagits med i analysen används ibland olika textformat. Ord som betonades under intervjuerna är kursiverade och när någon eller flera exempelvis skrattade eller om tystnad uppstod skrivs det ut kursiverat inom parantes.

Förhandlandet med genusnormer

Detta huvudtema utgörs av mina informanternas olika berättelser om hur de resonerat och resonerar kring hur genus görs och kan göras kopplat till hur de uppfostrar sina barn. Ett återkommande ämne i samtliga informanternas berättelser var att de på olika sätt strävade efter att deras barn inte ska se enligt normen ”tjejiga” och/eller ”prinsessiga” ut. Vad som är särskilt intressant är att paren undviker det ”tjejiga” av olika anledningar, vilket jag har analyserat i det första undertemat. I det andra undertemat, *Att följa normen: med och mot sin vilja*, har jag analyserat vad det innebär för mina informanter att i olika utsträckning följa normen, och varför de gör det.

Att undvika det ”tjejiga”

Ida och Linnea, med dottern Charlie, var det första paret jag intervjuade. Deras berättelser om vad de har för inställning till det normativt ”tjejiga” är mångsidiga och motstridiga vilket de tog upp själva och med andra ord är medvetna om. Å ena sidan vill de inte iklä Charlie i rosa färger, klänningar och vad de kallar ”fluff-puff”-kläder, å andra sidan sa till exempel Lillian såhär: ”Ska vi typ skita i att ge henne en dockvagn bara för att vi har någon sån här genusteori? Hon måste ju få leka med vad hon vill”. Dessa motstridiga tankar och idéer har resulterat i att de till stor del inte själva köper normativt ”tjejiga” saker till henne på grund av att hon ändå får det av andra, såsom familj och vänner⁶. I citatet nedan blir detta tydligt. Här pratade vi om varför de valde att inte ta reda på vilket kön barnet hade när de var gravida vilket bland annat berodde på att de inte tyckte att det var viktigt, men det berodde även på att de ville undvika normativt ”tjejiga”:

Lillian: Sen också faktiskt en grej, det var ju för att vi visste att våra föräldrar skulle ”go crazy” ifall vi hade sagt att det var en flicka. Så då tänkte vi att då kunde vi avstyra de här typ prinsessklänningarna i

⁶ På grund av uppsatsens begränsade analysutrymme har jag behövt utelämna många nyckfulla delar i mina transkriptioner. Exempelvis ett flertal tillfällen då Ida och Lillian berättade om presenter som Charlie har fått från andra, såsom familj och vänner, och om deras inställning gentemot dessa mycket könsnormativa presenter.

varje fall några månader när folk köpte saker. För det vet jag vi diskuterade för att såhär "Då kommer de köpa könsneutrala kläder för de kommer säkert köpa [saker] innan barnet är fött"

Vilja: Ja

Lillian: För så var det ju

Ida: Mm

Lillian: Hon fick ju mycket mer neutrala kläder då än om man jämför med vad hon fick för kläder när hon fyllde ett liksom

På grund av att föräldrarna inte själva "tillhör" heteronormen, bland annat på grund av sin sexualitet, vill jag föreslå att deras motstånd mot det (hetero)normativa kan bero på att de disidentifierar sig med det, det vill säga att de motsätter sig det. Detta eftersom omgivningens förväntningar på hur flickor/kvinnor ska se ut och vara inte motsvarar deras egna erfarenheter eller vad de själva kan och/eller vill leva upp till (j.fr. Ambjörnsson 2010:90).

Ett annat citat från deras intervju går i linje med föregående citat sett till att de köper normbrytande kläder till Charlie på grund av att andra köper normativa kläder till henne. I nedanstående citat hade de just berättat att de hade köpt en dockvagn till Charlie efter att hon hade visat intresse för dockvagnar på öppna förskolan, varpå jag frågade om de hade gjort samma sak om de hade haft en son:

Lillian: Jag tror att vi hade varit ännu mer att då *ska* han få leka med en docka, alltså jag tror att det hade blivit tvärtom, eller jag hade blivit tvärtom

Ida: Jaa

Lillian: Att såhär då ska det vara rosa duplo och dockvagn

Ida: Ja

Lillian: För då kommer man ändå få typ radiostyrda bilar och annat

Av delvis samma anledning som de undviker det "tjejiga" till sin dotter, på grund av att andra ger henne "tjejiga" saker ändå, hade de också köpt det "tjejiga" till sin son då de menar att han av andra hade fått saker som är marknadsförda för pojkar. Ida och Lillian gör således ett aktivt val att inte tillskriva sin dotter ett feminint kodat genus, om än inte helt och hållet, vilket bland annat kan kopplas till teorin om genussystemet. Som jag redogjorde för under avsnittet för uppsatsens teoretiska ramverk menar Hirdman att vi skapar, återskapar och tillägnar oss identiteter på tre olika nivåer. Den tredje nivån berör *socialisering* och utgörs av den direkta inläringen som sker på ett individuellt plan under människors första levnadsår (1988:53). Utifrån teorin om genussystemet kan det förstås som att Ida och Lillian gör

det möjligt för deras dotter att skapa och tillägna sig en identitet som rör sig utanför de stränga ramar som flickor förväntas röra sig inom för att kunna uppfattas som just tjejer, och senare som kvinnor.

Vidare kan detta även kopplas till performativitetsteorin. Likt Hirdman menar Butler att hur vi gör kön inte är relaterat till biologi eller till könsidentitet (1990:25). Hon menar att vissa betydelsebärande och upprepanande handlingar görs möjliga genom de normer som är tillgängliga i sammanhanget du befinner dig i. Mot bakgrund av denna förståelse menar jag att Ida och Lillian utmanar de tillgängliga, kulturella normerna när de exempelvis väljer att klä Charlie i kläder som är marknadsförda för pojkar (1990). Detta kan också förklara varför de, särskilt Lillian, i vissa fall har svårt för att välja bort det ”tjejiga”, något jag kommer diskutera vidare i nästa undertema.

Nästa par, Sara och Johanna, förhåller sig sinsemellan lite olika till att klä sin dotter i ”tjejiga” kläder. Johanna sa till exempel: ”Jag tycker att hon kan ha alla sorters kläder, allt ifrån grabbigt till prinsessigt” medan Sara bland annat sa: ”Vissa saker vill jag ju inte sätta på henne, när det är för pluttiplutt-gull och rosetter. Nej för fan alltså. Rosa skor med stora rosa rosetter, det går *fet bort*”. Vad de däremot är överens om är att de inte vill klä sin kommande son i så kallade ”tjejiga” färger:

Sara: Jag försöker hitta könsneutrala kläder [till Madicken], men det jag har insett är att jag tycker att det är okej att klä henne i det som samhället ser som grabbiga färger, men känner inte att det är lika självklart att jag skulle klä vår kommande son i tjejiga färger

Johanna: Det är helt rubbat

Sara: Ja det är rubbat, det är helt rubbat, men så är det

Johanna: Ja så är det ja

Vidare förklarade Sara att anledningen varför hon köper könsneutrala kläder till Madicken till viss del beror på att de vill att deras kommande son ska kunna ärva dem. Deras uppfattning om varför de inte vill klä sin son i ”tjejiga” färger kan förklaras med hjälp av teorin om genussystemet: först isärhålls ”manligt” och ”kvinnligt”, i detta fall ”grabbigt” och ”tjejigt” (Hirdman 1988:51). Detta isärhållande genererar en dikotomi vilken är förutsättningen för att det ”manliga”/”grabbiga” överordnas och det ”kvinnliga”/”tjejiga” underordnas (1988:51–52). Att det ”manliga” är överordnat kan således förklara varför det känns möjligt för Sara och Johanna att klä sin dotter i ”grabbiga” kläder. Utöver att särskiljandet mellan ”manligt” och ”kvinnligt” innebär att de inte bör blandas, kan det faktum att det ”kvinnliga” är underordnat även förklara varför de inte vill klä sin son i ”tjejiga” färger. Det kan även förklara varför Sara inte vill att deras dotter ska ha för ”tjejiga” eller ”prinsessiga” kläder, som hon kallar det. Att de är medvetna om och motsätter sig det ”kvinnligas” underordning skulle kunna förklara varför de båda menar på att ”det är helt rubbat” att de inte vill klä sin son i ”tjejiga” färger. Trots att de är medvetna om och

motsätter sig det ”kvinnligas” underordning vill de ändå inte klä sin son i ”tjejiga” färger, något som jag menar i allra högsta grad talar för hur stark inverkan genussystemet, våra samtida genusnormer, har på människor. I det här fallet besvaras på vis både min första frågeställning, ”Vilka genuskodade familjepraktiker förekommer i de lesbiska föräldrarnas barnuppfostran?” och min andra frågeställning, ”Vilka faktorer påverkar hur föräldrarna genuskodar sina barn?”, med hjälp av teorin om genussystemet.

Det sista paret, Frida och Ebba, skiljer sig lite åt från de två andra paren då de undviker det ”tjejiga” eftersom de har en son. Jag fick kontakt med paret på Facebook genom att Frida svarade på min annons och när vi senare skrev i privata meddelanden beskrev hon deras son som ”en riktig pojk-pojke”. Under intervjun frågade jag vad hon menade med det varpå de båda berättade att hans garderob består av kläder i blått, grått och svart. De förklarade även att de inte skulle köpa exempelvis en rosa dockvagn till honom om han inte önskade sig det vilket följdes av:

Frida: Och jag tror att om vi hade fått en flicka så tror jag att vi hade klätt henne i rosa och i gult för att visa att det här är vår *dotter*

Ebba: Ja, jag tror att det började när han var liten för då ser man inte skillnad på barnen och då var det nog lite för att jag tänkte att folk ska slippa att tänka [på] om det är en pojke eller flicka

Paret menar på att kläderna de väljer åt sitt barn är till för att visa att det är en pojke, och att han är en ”pojk-pojke” eftersom han har blåa, gråa och svarta kläder. Jag menar på att denna förståelse är grundad i att kategorin ”pojke” har kommit att innebära associationer till dessa färger då pojkar i vår kultur har iklänts dessa färger under en lång tid och på så vis har det genererat att färgerna är betydelsebärande (Butler 1990). Det är detta Rosenberg beskriver med vad hon kallar ”kardinalregeln”: genus begripliggörs och avgörs av idén om att män är maskulina och kvinnor är feminina (och inte minst heterosexuella) (2015:153). Att män normativt sett och förstätt är maskulina och i många år har kommit att associeras med exempelvis färgen blå kan förklara varför Frida beskriver deras son som ”en riktig pojk-pojke”.

Detta leder oss in på teorin om den heterosexuella matrisen som jag under avsnittet för uppsatsens teoretiska ramverk förklarade som ett normsystem vilket utgår från en heteronormativ könsnorm: att det endast finns två kön, ”man” och ”kvinna”, vilka först åtskiljs för att sedan förväntas åtrå varandra (Butler 1990; Ambjörnsson 2010). Vidare innebär detta normsystem att omgivningen inte bara förutsätter utan även *värdesätter* könsskillnad och därigenom möjliggör för subjekt att skapas; subjekt som utför vissa handlingar som innebär att de kan förstås som antingen flickor eller pojkar. De människor som inte faller innanför ramarna för dessa två kategorier betraktas som avvikande och enligt Butler (1990) får detta till följd att de inte har samma förutsättningar att subjektiveras; de har inte samma förutsättningar att bli till och på så vis förstås som en mänsklig person. Detta kan förklara varför paret, trots att de innan de fick

reda på att de väntade en pojke sa att de skulle ”vara lite neutrala i klädseln” och att de inte ”ska uppfostra honom ’pojkgigt’”, har kommit att klä honom i blått, grått och svart, och inte klär honom i vilka färger som helst, något de själva även reflekterade kring:

Ebba: Alltså jag tror att det sitter så jäkla djupt rotat, det är som när man pratar om mångkultur, vilket jag har läst om i skolan nu, och det här att man tar seden dit man kommer men att det inte är så lätt för det sitter så hårt, hela din kultur och allt det du är uppväxt med

Vilja: Mm

Ebba: Och detta är ju jag och Frida uppväxta med

Som Butler och Rosenberg påtalar handlar det performativa, hur vi gör kön/genus, om uppreandet av förtryckande och ofta smärtsamma normer. Det handlar inte om frihet; performativitet är inget fritt val som många missförstår Butler att mena. Jag vill påstå att det faktum att även homosexuella människor upprepar dessa heteronormativa regleringar talar för att hur vi gör kön/genus inte är ett fritt val.

Att följa normen: med och mot sin vilja

Mot bakgrund av att hur vi gör kön/genus inte handlar om frihet ska jag i detta undertema analysera citat från mina intervjuer med Ida och Lillian samt med Frida och Ebba. Lillian berättade att hon finner det svårt att å ena sidan vilja motarbeta våra kulturella genusnormer och att å andra sidan faktiskt tycka att det väldigt ”tjejiga” är fint och gulligt. Ebba och Frida fick under min intervju med dem en insikt om att de borde börja tänka annorlunda gällande att de bara klär sin son i vissa färger och inte andra, vilket gick till såhär:

Ebba: Vi har ju fått en massa kläder från min vän som jobbar på Polar’n och Pyret, som hon har haft till sina tjejer. De har ju varit hur neutrala som helst

Frida: Ja, det finns väl något som man har känt lite att njaa

Vilja: Vad har det varit då?

Ebba: Nej egentligen inte? Det är vanliga alltså, det är någon röd tröja kanske. Men den fick han ha hemma

Frida: (skrattar)

Vilja: Men röd är väl inte...?

Frida: (skrattar fortfarande) Men gud vad hemska vi är!

Vilja: Nej inte alls

Frida: Jo det här är så illa. När man hör det så tänker man "Gud vad fruktansvärt". Ska han bara gå omkring i blått, grått och svart?

Ebba: Ja vi måste nog tänka om

Frida: Ja vi får nog göra det

Efter att Ebba hade berättat att den röda tröjan som Albin hade fått ärva av hennes väns barn bara användes hemma blev jag förvånad då deras uppfattning av färgen röd inte stämde överens med min, då jag uppfattar den som relativt könsneutral. Det var därför jag, utan att jag hann tänka mig för, ifrågasatte dem genom att säga "Men röd är väl inte...?". Kanske var det på grund av det som Frida uttryckte "Men gud vad hemska vi är!". Oavsett vad hennes vändning berodde på, min bristande impuls kontroll eller av något annat, insåg hon att deras val att klä sin son i bara ett fåtal färger inte känns helt bekvämt för henne. Något som tyder på att de upprepade och betydelsebärande handlingar de utför när de sätter på Albin blått, grått, svart och väldigt få andra färger är smärtsamma (Rosenberg 2015:151).

Så varför gör de det? Ett tänkbart svar är det jag tidigare tog upp: att paret vill ge sin son de bästa möjligheterna för att av omgivningen uppfattas och förstås som en mänsklig person (Butler 1990). Kanske är normsystemet så starkt inarbetat i deras tankesätt att de började klä sin son i dessa färger helt omedvetet, vilket i sådant fall återigen skulle tala för att valet inte är "fritt". Ett annat tänkbart svar hämtar jag från Istar Levs (2010) studie som nämndes i avsnittet för tidigare forskning. Hon pekar på den mycket stora pressen på regnbågsföräldrar att uppfostra "normala" barn, med andra ord barn som är heterosexuella samt genus- och könsnormativa, eftersom samkönade par fick rätt att skaffa barn först efter att forskning hade visat på att de är "the same as heterosexual parents and raise their children by the same social values" (Istar Lev 2010:273). Jag menar på att det är möjligt att de av den anledningen inte vill uppfostra sin son på ett från normen avvikande sätt.

Ytterligare ett tänkbart svar kan vara att föräldrarna själva inte använder feminina kläder, Ebba menar på att hon tycker mer om de kläder som finns på klädaffärernas pojkbavdelningar och sa "Alltså vi har ju inte heller det där puffiga och volanger och sånt, så därför blir det helt fel tycker jag". Sutfin m.fl. (2008) visar på att föräldrars attityder gentemot genus- och könsroller speglas i hur de uppfostrar sina barn att vara och se ut, vilket Ebbas uttalande också visar på. Kanske är det en blandning av samtliga dessa tre tänkbara svar som förklarar varför de klär honom i könsnormativa färger; med andra ord menar jag på att alla tre kan vara avgörande för hur de genustillskriver sin son.

I citatet nedan uttrycker Lillian, mot bakgrund av att hon inte vill positionera sin dotter inom den stränga kategorin som normativ flickighet innebär, att hon har motstridiga känslor kring just denna flickighet:

Vilja: Stöter ni på svårigheter när ni ska välja vilka kläder ni ska köpa? Vill ni i sådant fall berätta så detaljerat som möjligt om en sådan situation?

Lillian: Alltså det jag kan tycka är svårast är att jag kan ju också tycka att de här super-fluff-puff-klänningarna är superduper söta. Jag har ju inte bara skjorta och jeans, jag har klänning ganska regelbundet. Jag är någon slags, jag är lite androgyn av mig så, så jag kan nog tycka att det svåra ibland är det här att *inte* gå helt crazy. Sen vet jag inte om jag har någon specifik situation riktigt...

Därefter frågade jag om hon med att "gå helt crazy" menade normativt "tjejigt", varpå hon svarade ja och berättade om en situation då hon varit på second hand och hittat en klänning hon ville köpa till Charlie:

Lillian: Och den var verkligen såhär "Alltså den här kommer ju inte vara praktisk" för hon kröp fortfarande då (*skrattar*) och den var *inte* bra att krypa i

Vilja: Nej (*småskrattar*)

Lillian: Men så var jag såhär "Men den är inte så dyr och den är så himla fin" och så ba' "Åh nej den kanske kommer va'... aah joo" men så ba' "Jag tycker ju om den här så varför skulle jag inte köpa den bara för att jag liksom har någon uppfattning om..." (*kort tystnad*). Och hon kanske hade den två gånger eller någonting, men hon var väldigt söt när hon hade den på sig. När hon stod upp (*skrattar*)

Som jag tog upp i föregående undertema sade Lillian även: "Ska vi typ skita i att ge henne en dockvagn bara för att vi har någon sån här genusteori? Hon måste ju få leka med vad hon vill". Jag förstår det som att hon i detta fall resonerar på liknande sätt men gentemot sig själv: att hon bör kunna köpa saker som hon tycker är gulliga till sin dotter även fast de är normativt "tjejiga". Här förhandlar hon således mellan sina egna, differentierande idéer om våra samtida genusnormer. Å ena sidan finner hon genusnormerna problematiska, vilket är varför hon finner det svårt att hon å andra sidan anser att det normativt "tjejiga" är mycket fint.

Med ett resonemang hämtat från femmeteoretikern Ulrika Dahl (2014) menar jag dock på att en genom att vara "tjejig"/feminin anpassar sig efter normen *endast* om heterosexualiteten görs till ursprunget, till det allmängiltiga (2014:284). Att det feminina utgör normen för hur kvinnor/tjejer ska se ut och vara är endast begripligt inom en heterosexualiserad förståelseram vilken framställer kategorierna "man" och "kvinna" som separata och motsatta och inte minst som de enda möjliga könsidentiteterna. Med Dahls resonemang att kvinnor/tjejer anpassar sig efter normen om de är feminina/tjejiga endast om heterosexualiteten görs till det allmängiltiga, är det möjligt att förstå det som att Lillian inte anpassar sig till normen genom att köpa "tjejiga" kläder till Charlie, eller för den delen när hon själv använder feminint kodade kläder.

På grund av heteronormativiteten med dess inneboende femininitetsförakt har det ”kvinnliga” kommit att innebära vissa betydelsebärande uttryck och handlingar vilka har möjliggjorts (och möjliggörs) genom de normer som är tillgängliga i sammanhanget du befinner dig i. Dessa normer är beroende av idén om att män är maskulina och kvinnor är feminina, som Rosenberg vidhåller (2015:153). Hon vidhåller även att ”det är heterosexuell normativitet som skapar och befäster genus och inte tvärtom” (2015:153). Med Dahls tankesätt menar jag att det därför går att förstå det som att Lillian i själva verket utmanar normen när hon köper ”tjejiga”/feminina kläder till sin dotter, snarare än anpassar sig efter den.

Omförhandlanden av genuskodade egenskaper och beteenden

Detta huvudtema utgörs bland annat av mina informanternas olika berättelser i vilka de beskrev sina barn och vilka egenskaper de tillskrev dem. Jag undersöker här hur dessa egenskaper speglas i hur de uppfostrar sina barn att vara och bli. Dessa berättelser har analyserats i undertemat *Att ge sina barn fler möjligheter*. Därefter, i undertemat *Hur de pratar med sina barn*, har jag analyserat deras berättelser om hur de pratar med sina barn om bland annat känslor och olika sorters familjekonstellationer.

Att ge sina barn fler möjligheter

Sara och Johanna uttryckte sig enigt om att de vill att deras dotter och kommande son ska vara snälla, respektfulla och ha stora hjärtan. De hoppas också att deras barn ska bli tuffa, självständiga och trygga:

Johanna: De ska bli lite tuffa

Sara: Ja alltså självständiga. Nu föddes ju våran dotter självständig så henne är jag inte så orolig för, hon är väldigt tuff, hon går inte med på vad som helst och hon tar för sig

Vilja: Mm

Sara: Hon är en redig tös liksom, så jag är väl inte så orolig för den biten egentligen

Johanna: Nej det är väl mest att vi känner att vi ska bibehålla den ”bra:iga” sidan hos henne

Sara: Ja

Johanna: Hon ska fortsätta att känna sig stark och trygg, att hon inte ska vara blyg eller rädd för att ta för sig

Vilja: Hur tror ni att det kommer sig att ni står fast vid det, att det är så viktigt för er?

Johanna: Alltså för egen del så, jag var ju ganska otrygg som barn och jag har ju kunnat se hur jag har blivit tryggare med åren och sett hur det har gjort mig till en människa. Jag vill ju att Madicken ska få det så också, fast redan från början. Hon ska slippa den här perioden emellan, att hon direkt ska vara en stark och cool tjej

Paret vill uppfostra sina barn att utveckla samma egenskaper; de vill inte skilja på hur de ska bli som människor, hur de ska bemöta andra och hur deras självkänsla och självförtroende ska utvecklas. De har inställningen och förhoppningen att sett till detta uppfostra dem likadant. Deras strävan att inte skilja på vilka egenskaper som barnen genom deras uppfostran ska ha möjlighet att utveckla, trots att de inte kommer att ha samma juridiska kön, kan förstås som utmanande av hur flickor och pojkar förväntas vara enligt såväl genussystemet, matrisen som enligt performativitetsteorin (Hirdman 1988; Butler 1990, 2004).

Vad jag även finner intressant att anmärka vid är de egenskaper de tillskriver sin dotter. Sara använder ord som ”självständig”, ”väldigt tuff” och ”redig tös” för att beskriva henne. Johanna använder ord som ”stark”, ”trygg” och ”cool”, i motsats till det hon inte vill att Madicken ska bli: ”blyg eller rädd för att ta för sig”. Ambjörnsson vidhåller att normativ femininitet bland annat innebär måttfullhet, försiktighet och kontroll samt att man för att betraktas som ”kvinnlig” behöver ”uppträda aningen tillbakadraget och blygt” snarare än ”intensivt utagerande” (2010:63, 118). Med andra ord omförhandlar föräldrarna våra rådande genus- och könsnormer genom att beskriva henne som de gör samt genom att vilja bibehålla hennes dessa egenskaper.

För att här kunna besvara min andra frågeställning: *Vilka faktorer påverkar hur föräldrarna genuskodar sina barn?* ska jag nu reflektera kring varför de vill uppfostra sina barn likadant och vill bibehålla Madickens normbrytande egenskaper. För att göra det vill jag återkoppla till disidentifikationen jag identifierade i Ida och Lillians berättelser om varför de köper normbrytande kläder till sin dotter. Först och främst kan det vara så att Sara och Johanna disidentifierar sig med hur flickor och pojkar, kvinnor och män kulturellt sett förväntas vara och bete sig olika. I linje med Butler vidhåller Ambjörnsson att ”den genusnorm som föreskriver att tjejer uppträder mer måttfullt och tillbakadraget [än killar] i det offentliga rummet är /.../ tydligt heteronormativ.” (2010:119). Sara och Johanna kan förstås disidentifiera sig med det heteronormativa eftersom detta inte motsvarar deras sätt att leva och vara på. Således strävar de därför efter att uppfostra sina barn likadant, de ska båda bli ”snälla, respektfulla och ha öppna hjärtan”, som Sara beskrev det. Vidare kan disidentifikationen med det (hetero)normativt ”kvinnliga” förklara varför de vill bibehålla Madickens tuffa, självständiga och starka sidor.

Även Ida och Lillian beskriver sin dotter i liknande termer. Ida berättade bland annat att Charlie är ”en person som är väldigt nyfiken”, ”orädd” och ”självständig” och att hon har ”extremt stor vilja”. Lillian beskrev Charlie som ”väldigt trygg och väldigt oblyg”, att hon är ”väldigt social, hon tar för sig”. Ida beskrev Charlie i egenskap av ”en person” i stället för ”en tjej” vilket går i linje med att paret valde ett könsneutralt namn till sin dotter. När vi pratade om hur de kom fram till vilket namn de skulle välja berättade Lillian: ”Vi sa något med ’Vad gör vi om det kommer ut ett barn som de inte kan könsbestämma, eller om vi får ett barn som vill ha pronomen hen sen när den blir stor, hur gör vi då?’”. Ida hade tagit

reda på vilka könsneutrala namn hon tycker om, varav ett var väldigt likt hennes farfars namn, Charles,⁷ och berättade: ”Och min farfar är jättesjuk, så då tyckte jag att det var ganska fint att ha Charles, eller då Charlie”. Charlie fick även ett mer feminint kodat mellannamn:

Ida: För då tänkte vi att om hon inte vill ha Charlie så kanske hon vill ha Judith⁸ om det är så

Lillian: Ja det var lite så vi tänkte för om det är så att hon växer upp och ba' ”Men herregud, varför gav ni mig ett könsneutralt namn era jäkla queertroll?” typ

(*alla skrattar*)

Lillian: Och typ ”Jag vill inte heta det jag vill heta något som gör att folk fattar att jag är en flicka” då kan vi ju säga det ”Nej men då kan vi ju byta så kan du heta Judith”, för det är ju väldigt såhär, flickigt, och något som vi ändå tyckte var fint

Som framgår har föräldrarna reflekterat kring att det är möjligt att deras barn kan komma att identifiera sig som en person som inte vill bli kallad för ”hon”/”henne” och således inte positionera sig inom en av den heterosexuella matrisens två tillgängliga kategorier ”kvinna”, vilket hon av omgivningen förväntas göra eftersom hon vid födseln tillskrevs det juridiska könet ”kvinna” (Butler 1990, 2004; Ambjörnsson 2010). Föräldrarnas medvetenhet om att deras barn kan komma att identifiera sig som något från normen avvikande är således en faktor som påverkar hur de beskriver och uppfostrar sitt barn.

Att Charlie är exempelvis nyfiken, orädd och oblyg kan med stor sannolikhet bero på, om inte annat speglas i, hur Ida och Lillian bemöter och uppfostrar henne:

Ida: Om Charlie ramlar, då är det såhär ”Nej men upp och hoppa, hoppсан!” och hon älskar att klättra och då får hon klättra istället för såhär ”Nej nej, gör inte det”

/.../

Ida: Vi uppfostrar ju henne som att hon ska våga ta för sig, hon ska våga klättra, det är okej att hon är busig, det är okej att hon gråter

Lillian: Mm

Ida: Alltså jobba på att hon ska känna sig trygg i sig själv istället

/.../

Lillian: Hon har ju lärt sig att få klättra upp i soffan, och så fick hon lära sig att klättra ner från soffan, och sen har ju vi varit ganska chill, så hon har ju slagit sig, alltså såhär (*skrattar*) /.../ så hon har fått lära sig lite den hårda vägen också. Och vi har låtit henne testa, om det inte är något jättehögt

⁷ Namnet är fingerat.

⁸ Namnet är fingerat.

Vilja: Något som faktiskt skulle vara farligt?

Ida: Nej men precis

Föräldrarna är eniga om att uppmuntra Charlie att vara utåtriktad, busig, nyfiken och att våga testa saker. Detta innebär att Charlie får möjligheten att vara på ett sätt som inte förväntas av tjejer (Ambjörnsson 2010:63, 118). Det var även såhär Ida lekte när hon var liten:

Ida: Jag har alltid varit den som har varit skitigast och har hängt i träd och har hängt med grabbarna och busat och cyklat /.../ Jag har spelat amerikansk fotboll. Jag har alltid varit mer vad i folkmun är ”grabbig” liksom. Och det är väl det jag blir irriterad på, att bara för att man inte sitter i ett hörn och läser en bok så blir man kallad nånting som man inte känner sig som

Här kan utläsas att Idas disidentifikation med det normativt ”tjejiga” och att hon har dåliga erfarenheter av att bli kallad ”grabbig” står i konflikt med varandra. Efter hennes detta citat påpekade Lillian att det problematiska inte är att Charlie ofta blir tagen för en pojke utan *varför* hon blir det, men att hon nog bara har fördelar av det eftersom andra därför ”låter henne hållas på ett annat sätt”. Ida menade att detta gör henne irriterad, att omgivningen bemöter henne på ett sätt de inte hade bemött henne på om de hade vetat att hon var en flicka. Varför hon trots sina dåliga erfarenheter av att andra har kallat henne ”grabbig” uppmuntrar Charlie att vara likadan som hon själva var kan bero på en vilja att förändra detta synsätt, en vilja att omförhandla normerna. Hennes dåliga erfarenheter av att bli kallad ”grabbig” kan förklara varför hon var tydlig med att såväl hon som Lillian vill jobba på att ge Charlie det hon behöver för att bli trygg i sig själv, hur hon än är.

Jag har nu redogjort för att och hur de två första paren jag intervjuade beskrev sina barn med normbrytande egenskaper och hur detta speglas i hur de uppfostrar och vill uppfostra sina barn. I det första huvudtemat redogjorde jag för att det sista paret jag intervjuade, Frida och Ebba, beskrev sin son som ”en riktig pojk-pojke”. Frida menade att detta beror på att han har blåa, gråa och svarta kläder, vilket bekräftades när jag frågade om de kunde berätta lite om Albin och de använde normativt ”kvinnliga”/”tjejiga” egenskaper för att beskriva honom:

Vilja: Vill ni berätta lite om Albin?

Frida: Aawh

Ebba: Jaa, aawh. Han är så söt! Han är en duktig kille alltså. Han fyller 2.5 år nu. Vill du veta från början eller?

Vilja: Berätta det ni vill berätta

Ebba: Han är väldigt lättsam, han är ju glad, alltid typ

Frida: Det säger de på förskolan att han är väldigt glad, hjälpsam

Ebba: Ja, och han kramas, han är väldigt kelig är han

Frida: För oss är han ju världens finaste kille, världens sötaste, världens underbaraste, världens duktigaste
/.../

Ebba: Sen är han också väldigt känslig

Föräldrarna brast båda ut i ett ”aawh” när jag bad de berätta om honom, ett läte som enligt min och många andras uppfattning⁹ ofta associeras till något som är gulligt eller sött. Att vara gullig och söt är något som i större utsträckning förväntas av flickor än av pojkar (Ambjörnsson 2010). Jag finner det därför utmärkande att detta par, som har en son, använde detta läte, medan de andra två paren, vilka båda har varsin dotter, inte använde det en enda gång. Detsamma gäller för de andra begrepp vilka Frida och Ebba använde för att beskriva sin son: hjälpsam, kelig, världens finaste, sötaste, underbaraste och duktigaste samt känslig. Begrepp vilka samtliga normativt sett används för att beskriva flickor (2010). Att föräldrarna använder dessa ord för att beskriva sin son samtidigt som de beskriver honom som en pojkig pojke på grund av färgerna på sina kläder, tyder på att de har en normbrytande förståelse för vad en pojkig pojke kan innebära: det har för dem endast att göra med hur han ser ut snarast än hur han är som person eller hur han betar sig. Deras idéer om vad en pojkig pojke kan vara är normativt sett till utseendet, men normbrytande sett till beteendet. Detta speglas även i hans lek:

Ebba: Han har ju nästan precis börjat leka själv, och då lagar han ju mat, men det är mycket med djuren, han sätter in dem i dockskåpet¹⁰. Men om vi leker med honom så är vi alltid ute

Frida: Ja han är mycket så att han ska plantera saker, kratta

Ebba: Ja ni håller ju på mycket med trädgårdsarbete. Det gör vi i stugan också, håller på att krattar och planterar blommor

När han leker själv så lagar han mat eller använder leksaksdjur i dockskåpet, lekar som pojkar enligt normerna inte förväntas leka.¹¹ Föräldrarnas idéer om vad en ”pojkig pojke” kan innebära speglas även i hur de leker med honom, vad de lär honom för saker, exempelvis trädgårdsarbete, vilket innebär ett omhändertagande av växter och blommor. Omhändertagande är en av de egenskaper som enligt den

⁹ Jag har frågat flera vänner vad de associerar detta läte med, samtliga svarade att de associerar det till när de eller någon annan ser eller får höra om något gulligt, fint eller sött.

¹⁰ Dockskåpet har de inte köpt själva utan fått i present till Albin.

¹¹ Se Henkel & Tomičić (2009) *Ge ditt barn 100 möjligheter istället för 2 – om genusfällor och genuskrukor i vardagen*.

heterosexuella matrisen tillskrivs det ”kvinnliga”/feminina (Ambjörnsson 2010:63). Att laga mat, leka med leksaksdjur i dockskåp och att kratta och plantera blommor kan även förmodas vara ett mer tillbakadraget lekande än vad till exempel lekande med ”actionfigurer” som slåss med varandra kan förmodas vara, där det senare oftare associeras till pojkars lekar än det första.¹² Med andra ord ger föräldrarna sin son möjligheter att leka på sätt som rör sig utanför matrisens reglerande ramar för hur pojkar ska vara och leka för att uppfattas som pojkar (Butler 1990, 2004; Rosenberg 2015:153). Således utmanar föräldrarna de betydelsebärande, upprepande, begränsande och ofta mycket smärtsamma handlingar som finns tillgängliga för pojkar i vår kultur (Butler 1990, 2004; Rosenberg 2015:153). Vidare visar både Albins och Charlies lekande på att genus inte är kopplat till kön, och att hur vi gör kön inte är relaterat till könsidentitet (Butler 1990:25).

Hur de pratar med sina barn

I analysens avslutande undertema lyfter jag fram några av mina informanternas berättelser om hur de pratar med sina barn för att analysera hur deras språkliga praktiker innebär att de omförhandlar genuskodade egenskaper och beteenden. Fokus har riktats mot pronomen, olika familjekonstellationer och känslor då det främst var dessa ämnen som berördes i samtalen med föräldrarna.

På grund av att majoriteten barnböcker är mycket heteronormativa, med kärnfamiljer och cis-normativa kroppar, var jag intresserad av att fråga föräldrarna om hur de förhåller sig till det. Särskilt ett par, Ida och Lillian, utmanar och omförhandlar böckernas heteronormativa prägel:

Lillian: Hon har en bok med djur, där jag tyckte att det var såhär, hundarna var killar och katterna var tjejer, alltså lite så, det var "han" och "hon", och då har jag bytt lite på dem, och så har vissa djur fått vara "hen"

Vilja: Mm

Ida: Ja, det har vi båda gjort

Lillian: Och samma sak i den här kaninboken, så är det ju ett barn, och då försöker jag benämna det som ett barn som har snopp när det är naken, att vi har pratat om "barnet"

Ida: Mm

Lillian: Så det är ju mer att försöka göra det lite neutralare. Och vi har någon bok där det är "mamma och pappa", då brukar jag byta ut till "mamma och mamma" ibland

Ida: Vi har ju den där boken med "Mamma Röd och Mamma Orange"

Lillian: Ja vi fick en bok av min syster med två mammor

¹² Se Henkel & Tomičić (2009) *Ge ditt barn 100 möjligheter istället för 2 – om genusfällor och genuskrukor i vardagen*.

Vilja: Mm

Lillian: Så vi har ju, nej men just det här att det är många böcker som det är "mamma och pappa", och då har vi ju, jag försökt... Typ som den här kaninboken vi har nu som hon somnar av

Ida: Ja

Lillian: Då brukar jag säga ibland att det inte är "pappa kanin som sover redan" utan att det är "den andra mamman" som har somnat

Genom dessa berättelser förstår vi att de gör ett aktivt val att utmana böckernas heteronormativa prägel. Det blir tydligt att föräldrarna har ett behov av att göra en så kallad queer läsning av böckerna, det vill säga att de gör queera tolkningar av dem och därigenom utmanar heteronormativiteten.

Denna queera omläsning av böckerna är i sig en genusgörande praktik. De lär Charlie redan vid ung ålder att det finns fler identiteter än "man" och "kvinna", "pojke" och "flicka" genom att använda "hen" och "barnet" i stället för könade pronomen. Ett annat exempel är att de byter på hundarnas och katternas pronomen: hundarna, som ofta är större och starkare än katterna, får vara "hon" och katterna, som ofta porträtteras som sötare och försiktigare, får vara "han" – eller så är de "hen". Ytterligare ett exempel är pappan som genom deras queera läsning får vara en mamma, vilket till exempel innebär att Charlie lär sig att mammor kan vara maskulina. På så vis är föräldrarna delaktiga i att skapa representation av normbrytande identiteter och normbrytande sätt att göra kön på.

Även Ebba och Frida gör ibland queera läsningar av böckerna de läser för Albin:

Vilja: När ni läser böcker för honom då? Vi pratade ju om att det är mycket heteronormativt, alltid en mamma och en pappa

Ebba: Ja

Vilja: Hur tänker ni kring det?

Ebba: Ibland så hittar vi på, att vi säger "mamma och mamma"

Frida: Mm

Ebba: Men oftast så läser vi... Alltså Alfons är ju rätt bra för det finns ingen mamma där, och då har man ju flikat in att "Alfons har ju en pappa" och drar lite snabbt om

Frida: Familjekonstellationer

Ebba: Ja, olika familjekonstellationer som finns

Vilja: Mm

Frida: "Vissa har två pappor"

Ebba: Jaa, och som grannen, hans föräldrar är inte ihop, och det har vi ju pratat om med honom

Ebba och Frida har främst lagt fokus på att prata om olika familjekonstellationer med Albin. De har poängterat att Alfons, till skillnad från Albin, har en pappa, men även vid att vissa barn har två pappor. Att vissa barns föräldrar inte är i ihop har de också pratat med honom om, något de även berättade mer om efter detta citat. De berättade även att det är viktigt för dem att Albin förstår att familjer ser ut på olika sätt. De har således ett behov av att tala med Albin om familjekonstellationer som inte är utformade som den heteronormativa kärnfamiljen.

Avslutningsvis ska jag nu analysera hur föräldrarna bemöter och pratar med sina barn om känslor. Samtliga informanter delade uppfattningen om att det är viktigt att lära sina barn att de får visa alla känslor, att allt de känner är okej. Frida och Ebba, som ju bland annat beskrev sin son som ”känslig”, är noga med att visa honom att det är okej att han är det. Ebba berättade att de till exempel ”poängterar och bekräftar den känslan vi tror att han har” för att han ska lära sig att definiera sina olika känslor. När han är ledsen ger de honom närhet direkt genom att ta upp honom i famnen:

Ebba: Nej men så vi pratar mycket, alltså vi bekräftar känslan

Frida: Ja det gör vi, väldigt mycket

Vilja: Mm

Frida: Det är väldigt mycket pussar och kramar, och mycket "jag älskar dig"

Ebba: Närhet ja

Vilja: Mm

Detta innebär att de utmanar det som Rosenberg kallar för ”kardinalregeln”: att mäns genus begripliggörs, regleras och avgörs av idén att de är maskulina (2015:153). Att vara känslig, sårbar och ledsen är inte möjligt i samma utsträckning för män som för kvinnor. Hur vi skapar och tillägnar oss våra identiteter sker som tidigare nämnts enligt Hirdman på tre nivåer där den tredje utgörs av socialisering (1988:52–53). Hon menar på att socialisering innebär direkt inläring, på ett individuellt plan, redan när vi är mycket små. I fallet med Ebba och Frida utgörs socialiseringen således till viss del av att de lär Albin att det är okej att visa känslor och att det är viktigt att kunna identifiera och definiera dem. Således omförhandlar de innebörden av att vara man och maskulin.

Slutligen ska jag nu redogöra för hur Ida och Lillian talar med Charlie om känslor. Ida berättade att hon under sin uppväxt inte hade möjlighet att visa alla sina känslor, något hon menar att hon tar med sig i sin egna barnuppfostran:

Ida: Men det jag har tänkt på från min uppfostran det är ju att få visa *alla* känslor

Vilja: Mm

Ida: Och det gäller ju även mig, att det är okej för mig att visa att jag blir arg

Vilja: Mm

Ida: Men jag måste också säga förlåt, om jag liksom överreagerar

På grund av den (hetero)normativa femininitetens måttfullhet, kontroll och försiktighet förväntas kvinnor inte visa eller uttrycka känslor såsom exempelvis ilska: ”Framförallt verkar den ideala kvinnan definieras och bestämmas utifrån sin möjlighet att presentera *vissa* typer av känslouttryckningar och undvika andra.” (Ambjörnsson 2010:63). Likt Ebba och Frida utmanar således Ida och Lillian ”kardinalregeln”: kvinnors genus begripliggörs, regleras och bestäms utifrån att kvinnor är feminina. Ida och Lillian berättade om hur de agerar när Charlie blir arg och får vad de kallar för ”ilskeutbrott”, och sa bland annat att de försöker att inte ”tända tillbaka” genom att själva bli arga, att de ibland försöker avleda, men också att de bekräftar hennes känsla genom att säga:

Ida: "Du får vara arg, jag förstår att du är arg"

Lillian: "Det är okej att du är arg men du får inte ha stearinljuset, eller äta på sladdar, eller äta på batterier"

Således lär de Charlie att det är okej att hon uttrycker även ilska. Idén om att män är maskulina och att kvinnor är feminina sammanfaller även med att de är heterosexuella. Detta menar Rosenberg bottnar i en homofobi vilken producerar en heteronormativ begriplighet av genus (2015:153). Att såväl Ida och Lillian som Frida och Ebba utmanar dessa idéer kan återigen tänkas bero på att de disidentifierar sig med vad det innebär att vara kvinna samt vad det får och kan innebära att vara man.

Avslutande reflektion

I detta slutliga avsnitt ska jag först sammanfatta undersökningens syfte för att sedan visa på hur jag genom mina informanternas berättelser har kunnat besvara undersökningens frågeställningar. Vidare ska jag redogöra för undersökningens begränsningar med fokus på tillvägagångssätt för att avslutningsvis reflektera kring framtida forskning.

Syftet med denna uppsats har varit att undersöka hur lesbiska föräldrar förhandlar med samtida genusnormer i uppfostran av sina barn. I min analys var jag ute efter att få syn på de praktiker som innebär att föräldrarna markerar eller tar avstånd från genuskodade handlingar och uttryck och till följd av detta tillskriver sina barn genus. Jag var dessutom ute efter att, utifrån queerfeministisk teori, undersöka hur deras praktiker är utformade, och vad det kan tänkas bero på. Genom att skildra mina informanternas

genuskodade familjepraktiker bidrar denna undersökning på så vis med att belysa det moderna familjelivets mångfald.

Jag ska nu visa på hur jag genom att analysera mina informanternas berättelser har besvarat undersökningens frågeställningar. Den första frågeställningen lyder: *Vilka genusgörande praktiker förekommer i de lesbiska föräldrarnas barnuppfostran?* och den andra frågeställningen lyder: *Vilka faktorer påverkar hur föräldrarna tillskriver sina barn genus?* För att besvara dessa frågor genom mina informanternas berättelser har jag använt mig av teorierna om genussystemet, den heterosexuella matrisen och performativitet. Jag har även visat på tidigare forskning med liknande resultat, såsom Ambjörnsson (2010) och Istar Lev (2010).

Samtliga föräldrar tar i olika utsträckning avstånd från det heteronormativa ”tjejiga”. Vid analys av Ida och Lillians utsagor kan detta förklaras bero på att andra, såsom familj och vänner, köper normativt ”tjejiga” saker till deras dotter. Det kan även bero på att båda föräldrarna disidentifierar sig med det normativt ”tjejiga” på grund av att omgivningens förväntningar på hur flickor och kvinnor ska se ut och vara inte motsvarar deras egna erfarenheter av vad de själva kan och/eller vill leva upp till.

Vid analys av Sara och Johannas berättelser framkom det att de förhåller sig olika till att klä sin dotter i ”tjejiga” kläder. Johanna tar inte avstånd till det normativt ”tjejiga”, hon menar att hon kan klä henne i ”allt ifrån grabbigt till prinsessigt”. Sara kan även hon klä deras dotter i feminint kodade kläder, men däremot inte ”när det är för pluttiplutt-gull”, såsom ”rosa skor med stora rosa rosetter”. Vad mödrarna är eniga om är att det är självklart att de kan klä sin dotter i ”grabbiga” färger, men det är inte självklart att de vill klä sin son i ”tjejiga” färger. Mot bakgrund av teorin om genussystemet kan detta bero på att det ”manliga” är överordnat det ”kvinnliga”, vilket även kan förklara varför Sara inte vill klä deras dotter i vissa feminint kodade kläder.

Det sista paret som intervjuades, Frida och Ebba, tillskriver sin son ett till viss del normativt genus genom att klä honom i kläder och/eller färger som marknadsförs åt pojkar samt genom att ta avstånd från kläder/färger som marknadsförs åt flickor. Däremot visar deras utsagor på att deras bild av vad som är ”pojkgigt” inte helt och hållet går i linje med normen: de beskriver sin son som bland annat känslig, gullig, söt och duktig. Dessutom lär de honom att det är okej att vara ledsen och sårbar och de lär honom att vara omhändertagande bland annat genom att inkludera honom i sitt trädgårdsarbete. Mot bakgrund av performativitetsteorin innebär det att de således även tar avstånd från det normativt ”pojkgiga” i uppfostran av sin son.

Begränsningar med fokus på tillvägagångssätt

Inom ramen för en kandidatuppsats väcks vissa frågor om arbetets begränsningar. En av dessa gäller intervjuerna: Hade materialet sett annorlunda ut om jag istället hade utfört individuella intervjuer med

mina informanter? Förmodligen är så fallet eftersom gruppintervjuer innebär att informanterna kan komma att utelämna viktig information på grund av att de inte vill äventyra sin position i de maktförhållanden som uppstår mellan dem sinsemellan och mellan intervjuaren (Jowett & O'Toole 2006:459–360; Thomsson 2010:69, 71). Emellertid är empirin för uppsatsen begränsad av såväl tidsramen som av textutrymmet för arbetet. Genom noga överväganden beslutade jag därför att utföra parintervjuer då jag räknade ut att det inte skulle vara möjligt att utföra fler intervjuer vilka samtliga skulle innehålla de frågor som var nödvändiga att ställa för att kunna besvara uppsatsens frågeställningar.

En annan fråga som väcks är om andra teoretiska grepp hade kunnat generera ett rikare resultat. Teorierna om genussystemet, den heterosexuella matrisen och performativitet ligger alla nära varandra. Detta innebär att jag kan ha kommit att vara begränsad i vilka tolkningar jag funnit möjliga att urskilja i mina informanternas skildringar. Anledningen varför jag använt genussystemet är bland annat för att den visar på en förståelse för såväl dikotomin som hierarkin mellan ”manligt” och ”kvinnligt”. Vidare fann jag Hirdmans teori användbar eftersom den kan förklara hur vi skapar, återskapar och tillägnar oss våra identiteter i tre olika nivåer. Den tredje nivån som innebär att detta sker genom socialisering har varit gynnsam i analysen eftersom jag i denna studie har undersökt föräldrarnas genustillskrivande praktiker i sin barnuppfostran.

Matrisen visar på hur genus, kön och sexualitet står i relation till varandra och på hur det som anses vara ”manligt” och ”kvinnligt” beror på och regleras av heteronormativa idéer och föreställningar. På så vis har det varit möjligt för mig att visa på att och hur mina informanternas olika genuskodade och genustillskrivande praktiker beror på detta och vad det får för följder. Vidare har performativitetsteorin använts för att visa på hur normsystemet som delvis utgör den heterosexuella matrisen kommer till uttryck i mina informanternas skildringar. Den har även använts för att genom mina informanternas berättelser kunna visa på att hur vi gör kön inte är ett fritt val och därigenom kunna analysera varför föräldrarna gör som det gör, med andra ord för att visa på några av de faktorer som påverkar hur föräldrarna tillskriver sina barn genus.

Framtida forskning

I framtida forskning skulle det vara intressant att, för att generera en mer intersektionell analys, även intervjua exempelvis rasifierade och/eller att inkludera föräldrarnas klassbakgrund för att ta reda på om och hur dessa aspekter påverkar hur de tillskriver sina barn genus. Det vore även intressant att fråga informanterna om de identifierar sig som butch, femme, tomboy, androgyn, futch eller dylikt för att inkludera detta i analysen. Tidigare forskning visar till exempel att par där en är femme och en är butch inte är självklart jämställda gällande arbetsfördelningen i hemmet (Dahl 2018). Jag menar att

arbetsfördelningen i hemmet präglar barnuppfostran på så sätt att man visar, och därmed lär barnet, hur man delar på uppgifter och gör saker tillsammans eller inte.

Slutligen föreslår jag att i framtida forskning även utföra observationer för att verkligen kunna ta fasta på de faktiska praktikerna. Detta skulle generera ett mer nyanserat resultat.

Referenslista

- Ambjörnsson, Fanny (2010). *I en klass för sig: genus, klass och sexualitet bland gymnasietjejer*. [Ny utg.] Stockholm: Ordfront
- Ambjörnsson, Fanny (2011). *Rosa: den farliga färgen*. Stockholm: Ordfront
- Braun, Virginia; Clarke, Victoria (2006). "Using thematic analysis in psychology". *Qualitative Research in Psychology*. Juli 2008, Vol.3(2), s. 77–101
Tillgänglig på Internet: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1191/1478088706qp063oa> (hämtad 2019-06-09)
- Butler, Judith (1990). *Gender trouble: feminism and the subversion of identity*. New York: Routledge
- Butler, Judith (2004). *Undoing gender*. New York: Routledge
- Clarke Victoria; Coyle, Adrian; Wilkinson, Sue (2002). "Sameness and difference in research on lesbian parenting". *Journal of Community and Applied Social Psychology*. May 2002, Vol.12(3), s.210–222.
doi: 10.1002/casp.673
- Connell, Raewyn (2009). *Om genus*. 2., utvidgade och omarb. uppl. Göteborg: Daidalos
- Dahl, Ulrika (2014). *Skamgrepp: femme-inistiska essäer*. Stockholm: Leopard
- Dahl, Ulrika (2018). "Becoming fertile in the land of organic milk: Lesbian and queer reproductions of femininity and motherhood in Sweden". *Sexualities*. Vol 21(7), s. 1021–1038
doi: 10.1177/1363460717718509
- Dalton, Susan; Bielby, Denise (2000) "'That's Our Kind of Constellation': Lesbian Mothers Negotiate Institutionalized Understandings of Gender within the Family". *Gender and Society*. Vol. 14(1), s. 36–61
Tillgänglig på Internet: <https://www.jstor.org/stable/190421> (hämtad 2019-06-09)

- Fulcher, Megan; Sutfin, Erin; Patterson Charlotte (2008). "Individual Differences in Gender Development: Associations with Parental Sexual Orientation, Attitudes, and Division of Labor". *Sex Roles*. Vol.58(5), s. 330–341.
doi: 10.1007/s11199-007-9348-4
- Gato, Jorge (2016). "Beyond Comparison: New Trends in Research With Families with GLB Members in Europe". *Journal of GLBT Family Studies*. Vol. 12(1), s.1–4.
doi: 10.1080/1550428X.2016.1127095
- Green R, Mandel J; Hotvedt M; Gray J; Smith L (1986). "Lesbian mothers and their children: a comparison with solo parent heterosexual mothers and their children". *Archives of Sexual Behavior*. 1986;15 s. 167–184.
- Henkel, Kristina; Marie Tomičić (2009). *Ge ditt barn 100 möjligheter istället för 2 – om genusfällor och genuskruv i vardagen*. Linköping: Olika and Jämställt.se.
- Hesse-Biber, Sharlene Nagy (2007) "The practice of feminist in-depth interviewing". I Sharlene Nagy Hesse-Biber & Patricia Lina Leavy (red.) *Feminist research practice: A primer*. Thousand Oaks, CA: Sage.
Tillgänglig på Internet: http://www.corwin.com/upm-data/12937_Chapter5.pdf (hämtad 2019-06-09)
- Hirdman, Yvonne (1988). *Genussystemet [Elektronisk resurs] teoretiska funderingar kring kvinnors sociala underordning*. Uppsala: Maktutredningen
Tillgänglig på Internet: <http://hdl.handle.net/2077/41325> (hämtad 2019-06-09)
- Istar Lev, Arlene (2010). "How Queer! – The Development of Gender Identity and Sexual Orientation in LGBTQ-Headed Families". *Family Process*. Vol. 49(3), s. 268–290
- Jowett, Madeleine; O'Toole, Gill (2006). "Focusing researchers' minds: contrasting experiences of using focus groups in feminist qualitative research". *Qualitative Research*. Vol. 6(4), s. 453–472
- Kvale, Steinar; Brinkmann, Svend (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur

Malmquist, Anna (2016). *Lesbiska småbarnsföräldrar: utmaningar i en tid av möjligheter*. Göteborg: Makadam

Malmquist, Anna; Hydén, Margareta; Zetterqvist Nelson, Karin (2012). "Familjeliv hos samkönade par och andra regnbågsfamiljer". *Nätverksfamiljen*. S.139–157

Ramazanoğlu, Caroline; Holland, Janet. (2002). *Feminist methodology [Elektronisk resurs] challenges and choices*. London: Sage

Rosenberg, Tiina (2002). *Queerfeministisk agenda*. Stockholm: Atlas

Rosenberg, Tiina (2015) "Könet brinner fortfarande!". *Lambda Nordica* 2–3/2015: 149–164.

Sullivan, Maureen (2004). *The family of woman: lesbian mothers, their children and the undoing of gender*. Berkeley: University of California Press

Sutfin, Erin; Fulcher, Megan; Bowles, Ryan; Patterson, Charlotte (2008) "How Lesbian and Heterosexual Parents Convey Attitudes about Gender to their Children: The Role of Gendered Environments". *Sex Roles* Vol. 58(7) s. 501–513
doi: 10.1007/s11199-007-9368-0

Thomsson, Heléne (2010). *Reflexiva intervjuer*. Lund: Studentlitteratur

Wahl, Anna; Holgersson, Charlotte; Höök, Pia; Linghag, Sophie (2018). *Det ordnar sig: teorier om organisation och kön*. Tredje upplagan Lund: Studentlitteratur

Appendix

Kontaktannons på Facebook

Hej, och se hit alla lesbiska föräldrar med barn som är mellan 1–10 år gamla!

Mitt namn är Vilja, jag är 26 år och jag studerar genusvetenskap vid Södertörns högskola i Stockholm. Jag skriver just nu min kandidatuppsats som handlar om hur lesbiska föräldrar förhandlar med samtida genusnormer i uppfostran av sitt/sina barn och jag blev insläppt i den här gruppen då jag letar efter potentiella personer att intervjuas.

I intervjun skulle vi komma att prata lite om er bakgrund, hur ni tänker kring uppfostran generellt, hur ni uppfostrar ert/era barn och lite om olika platser där ni är med ert barn eller möter andra människor främst i rollen av föräldrar.

Syftet med uppsatsen är att bidra till representationen av normbrytande familjers olika praktiker eftersom liknande tidigare studier främst har gjorts på heterosexuella familjer och/eller situerade i förskole- eller skolmiljö.

Ert deltagande i studien är helt anonymt, jag kommer fingera era namn och det kommer inte vara möjligt för utomstående som läser uppsatsen att kunna ta reda på eller räkna ut vilka ni är. Att delta i studien är även helt frivilligt. Det innebär att ni inte förväntas svara på frågor som ni av någon anledning inte vill svara på samt att ni när som helst har rätt att avbryta er medverkan, såväl innan, under som efter att intervjun har ägt rum.

Intervjun behöver äga rum senast under nästa vecka, v. 19, men gärna så snart som möjligt. Jag är väldigt flexibel och kan anpassa mig efter era scheman. Om ni inte har möjlighet att träffas för att bli intervjuade kan intervjun även hållas via Skype, Facetime eller dylikt. Samtalet kommer spelas in med mikrofon men ljudinspelningen är endast till för mig att lyssna på, ingen annan kommer höra eller ha tillgång till den och den kommer raderas när uppsatsen är färdig och inlämnad. Jag beräknar att vi kommer prata i ungefär en timme, men det kan ta både kortare och längre tid beroende på hur mycket ni har och vill berätta om.

Har ni några frågor får ni väldigt gärna kontakta mig här i kommentarsfältet eller via PM här på Facebook.

Ni behövs! Var med och för den lesbiska familjeforskningen framåt! Jag hoppas innerligt att vi hörs.

Allt gott,

Vilja

P.S. Jag är själv lesbisk, men har än så länge inga barn.

Intervjuguide

Om föräldrarna:

Hur gamla är ni?

Vad har ni för sysselsättning?

Var och hur bor ni?

Hur träffades ni?

Var växte ni upp?

Har ni några syskon? – Hur gamla är de?

Hur uppfostrades ni?

Tar ni med er något från eran uppfostran i hur ni uppfostrar ert/era barn?

Hur tänker ni kring uppfostran generellt?

Upplever ni några särskilda fördelar med att vara lesbiska när det gäller barnuppfostran? Om ja, vilka är de? Kan ni utveckla? Om nej, kan ni utveckla det?

Upplever ni några särskilda utmaningar som lesbiska föräldrar när det kommer till barnuppfostran? Om ja, vilka? Kan ni utveckla? Om nej, kan ni utveckla det?

I möte med andra människor

Har ni kontakt med andra samkönade par som väntar eller har barn tillsammans? Hur kom ni i kontakt med dem? Varför ville ni ha kontakt med dem? Vad bidrar den kontakten med?

Med vilka människor känner ni er som mest bekväma i rollen av lesbiska föräldrar? Hur kommer det sig?

Med vilka människor känner ni er mindre bekväma, kanske rentav obekväma, i rollen av lesbiska föräldrar? Vill ni berätta hur det kommer sig?

Om barnet

Vill ni berätta lite om ert barn?

(Fråga om namn och ålder om detta inte tagits upp).

Hur kom ni fram till vilket/vilka namn det/de skulle få?

Tog ni reda på vilket kön *barnets namn* hade när ni var gravida? Varför [inte]?

Kläder

Vilka slags kläder tycker ert barn om att ha?

Hur väljer ni vilka kläder ni ska köpa åt ert barn?

Skulle kläderna ni köper även kunna användas av en pojke/flicka? Om inte: varför då?

Stöter ni på svårigheter när ni ska välja vilka kläder ni ska köpa? Vill ni berätta så detaljerat som möjligt om en situation där ni stött på en sådan svårighet, vad hände och vad kände ni där och då?

Har det hänt att ni fått kläder av andra som present till ert/era barn men som ni inte har tyckt känts riktigt rätt för barnet/-n? Vill ni detaljerat berätta om en sådan situation, om vad som hände och hur ni kände där och då? Har ni några fler exempel på en sådan situation?

Lekar och leksaker

Vad brukar ni leka för lekar med ert/era barn?

Hur brukar rollerna tilldelas (av vem och vem som har vilken roll)?

Pratar ni med ert barn om rollernas olika egenskaper? Vad är i sådant fall viktigt att prata om?

Vilka leksaker köper ni till ert/era barn? Vill ni berätta om hur ni brukar resonera när ni ska köpa leksaker?

Brukar ni använda leksaker när ni leker med barnet/-en? Hur använder ni leksakerna?

Pratar ni om leksakerna med barnet? Vad brukar ni säga, eller kanske fråga, då?

Har det hänt att barnet har fått leksaker i present av andra men som ni inte vill att hen ska ha? Vill ni berätta om en sådan situation? Vad kände ni där och då?

Pedagogik

Vilka böcker tycker barnet/-en mest om?

Vilka barnböcker tycker ni om? Varför?

Pratar ni med barnet/-en om böckernas olika karaktärer? Vad brukar ni i så fall prata om?

Känslor och beteende

Pratar ni med ert barn om känslor? Vad brukar ni prata om?

Hur agerar ni när ert barn gråter? Vad brukar ni säga till barnet?

Agerar ni olika beroende på var ni befinner er?

Tycker ni att ert barn ibland uppför sig på ett oönskat sätt?

Vad gör barnet då? Vad brukar ni säga till barnet då?

Brukar ni prata med ert barn om hur man uppför sig? Vad brukar ni säga då?

Plats och rum

I hemmet

Har barnet eget rum? Vill ni berätta om rummet?

Hur tänker ni kring inredningen? Vad är det som avgjort hur ni planerat rummet?

Har det hänt att någon utomstående har kommenterat rummet? Vill ni ge något exempel? Hur kändes det då? Hur bemötte ni kommentaren/erna?

Förskolan

Kan ni berätta om ert barns förskola?

Hur blir ni bemötta av pedagoger och föräldrar?

Vad brukar pedagogerna berätta vid hämtning och lämning?

Hur pratar ni med ert barn om förskolan?

Lekparken

Brukar ni ta med ert barn till en lekpark?

- Om nej: Hur kommer det sig?

Brukar ni leka på andra platser än i hemmet med barnet?

Var leker ni då? Hur leker ni där?

- Om ja: Vad tycker ert barn om att leka i lekparken?

Brukar ni gå till en och samma lekpark?

Har ni någon favoritpark? Om ja: Vill ni berätta varför?

Vad innebär ett besök i lekparken för er?

Hur förhåller ni er till ert barn i lekparken?

Har ni stött på några utmaningar i lekparksmiljön? Vill ni berätta om det? Vad fick/får det er att känna? Hur förhöll/förhåller ni er till det?

BVC

Vill ni berätta om er kontakt med barnavårdscentralen?

Brukar ni tänka på något särskilt innan ni går dit?

Hur upplever ni att ni blir bemötta där?

Vad brukar ni få för frågor om ert barn?

Har ni fått frågor om ert föräldraskap? Om ja: vilka slags frågor då? Hur känns det att få sådana frågor?

Finns det några andra platser ni skulle vilja berätta om?

Avslut

Finns det något mer ni tänker på gällande barnuppfostran som ni skulle vilja ta upp?